Vejledning fra Miljøstyrelsen

Nr. 4 1997

Godkendelse af husdyrbrug –
2. udgave

Miljø- og Energiministeriet **Miljøstyrelsen**

Vejledning fra Miljøstyrelsen (Environmental Guidelines)

1985
Nr. 1 : Indsamling af papir fra offentlige institutioner
Nr. 2 : Kontrol med badevand
Nr. 3 : Pligter ved risikobetonede aktiviteter
Nr. 4 : Begrænsning af lugtgener fra virksomheder
Nr. 5 : Beregning af støj fra jernbaner
Nr. 6 : Støj og vibrationer fra jernbaner

1986
Nr. 1 : Vandværkstakster
Nr. 2 : Autoværksteder og miljøkrav
Nr. 3 : Begrænsning af forurening fra affaldsforbrændingsanlæg

1987
Nr. 1 : Strandrensning 1

1988
Nr. 1 : Bekæmpelsesmidler
Nr. 2 : Flyvepladser og lufthavne
Nr. 3 : Kontrol med svømmebade
Nr. 4 : Vejledning om godkendelse af husdyrbrug

1990
Nr. 1 : STANDAT V 1.1
Nr. 2 : Bortskaffelse af affald
Nr. 3 : Vandkvalitet og tilsyn med vandforsyningsanlæg
Nr. 4 : Pligter ved risikobetonede aktiviteter
Nr. 5 : Affaldsstoffer til jordbrugsformål
Nr. 6 : Begrænsning af luftforurening fra virksomheder
Nr. 7 : Vejledende liste over farlige stoffer

1991
Nr. 1 : Olie- og kemikalieaffald
Nr. 2 : ISAG – Informationssystem for Affald og Genanvendelse
Nr. 3 : Overfladebehandling af skibe
Nr. 4 : Retningslinjer for grovvarebranchen

1992
Nr. 1 : Sundhedsmæssig vurdering af kemiske stoffer i drikkevand
Nr. 2 : Rotter
Nr. 3 : Generel branchevejledning for forurenede grunde
Nr. 4 : Branchevejledning for forurenede træimprægneringsgrunde
Nr. 5 : Branchevejledning for forurenede garverigrunde
Nr. 6 : Branchevejledning for forurenede tjære/asfaltgrunde
Nr. 7 : Prioritering af affaldsdepoter
Nr. 8 : Acceptkriterier for mikrobiologisk renset jord
Nr. 9 : Industrial Air Pollution Control Guidelines
Nr. 10 : Ændring af vandløbslovens § 69 om bræmmer
Nr. 11 : Tilsyn med de ydre miljøforhold i den grafiske branche
Nr. 12 : Håndhævelse af miljøbeskyttelsesloven

Vejledning fra Miljøstyrelsen
Nr. 4 1997

Godkendelse af husdyrbrug – 2. udgave

Miljø- og Energiministeriet **Miljøstyrelsen**

Indhold

1 Indledning 5

2 Lovgrundlaget 7

2.1 Miljøbeskyttelseslovens godkendelsesregler 7

2.2 Godkendelsens omfang 10

2.3 Bolignære husdyrbrug 10

3 Ansøgning om godkendelse 12

3.1 Godkendelsesmyndigheden 12

3.2 Ansøgningens indhold 12
- 3.2.1 Planer over virksomhedens beliggenhed 13
- 3.2.2 Oplysninger om virksomhedens etablering 13
- 3.2.3 Oplysninger om virksomhedens indretning og drift 13
- 3.2.4 Oplysninger om virksomhedens valg af renere teknologi 14
- 3.2.5 Oplysninger om virksomhedens forurening 15
- 3.2.6 Oplysninger om forureningsbegrænsende foranstaltninger 15
- 3.2.7 Oplysninger om virksomhedens affald m.v. 16
- 3.2.8 Oplysninger om andet affald m.v. 16
- 3.2.9 Oplysninger om til- og frakørsel 16

3.3 Mangelfuld ansøgning 16

3.4 VVM proceduren 17

4 Godkendelsesmyndighedens vurdering af ansøgningen 18

4.1 Lokalisering 18

4.2 Lugtkilder 21

4.3 Vurdering af staldlugtemissioner 22
- 4.3.1 Ventilationsanlæg 23

4.4 Vurdering af støj 25

4.5 Gødningshåndtering 26

4.6 Spildevand 27

4.7 Affaldshåndtering 29

4.8 Renere teknologi 29

5 Fastsættelse af vilkår 31

5.1 Generelle vilkår 32

5.2 Vilkår i relation til husdyrgødningsbekendtgørelsen 33

5.3 Øvrige vilkår 34
5.3.1 Vilkår om egenkontrol 37

5.4 Generelle forhold 38

6 Klagevejledning 39

7 Forholdet til anden lovgivning 40

8 Tilsyn og håndhævelse 41

Bilag 43

1 Indledning

Formål

Vejledningen er primært tænkt som støtte for de kommunale myndigheder, som skal meddele godkendelse af svine- og fjerkræfarme efter kapitel 5 i miljøbeskyttelsesloven. Vejledningen kan ligeledes anvendes ved godkendelse af erhvervsmæssigt dyrehold efter § 4 i husdyrgødningsbekendtgørelsen, d.v.s. i de tilfælde, hvor lokaliseringsbestemmelserne ikke kan overholdes. I disse tilfælde vil vejledningen også kunne danne udgangspunkt ved godkendelse af kvæg- og blandede bedrifter.

Det er hensigten, at vejledningen kan bidrage til en ensartet sagsbehandling fra kommune til kommune, samt give kommunerne et grundlag for at vejlede landmændene i forbindelse med ansøgning om godkendelse.

Vejledningen er endvidere tænkt som en hjælp for landbrugets konsulenter i deres rådgivning af landmænd, der enten ønsker at etablere sig eller udvide deres nuværende produktion.

Baggrund

Vejledningen er udarbejdet på baggrund af regler om godkendelse af særligt store dyrehold, jf. bekendtgørelse nr. 794 af 9. december 1991 om godkendelse af listevirksomheder (godkendelsesbekendtgørelsen) og lovbekendtgørelse nr. 590 af 27. juni 1994 om miljøbeskyttelse. Vejledningen omfatter virksomheder under listens punkt I, 1 i godkendelsesbekendtgørelsen.

Tidligere listevirksomheder

En række landbrug, der tidligere var godkendelsespligtige, er ikke længere omfattet af godkendelsesordningen (kapitel 5 i miljøbeskyttelsesloven). Tidligere godkendelsespligtige landbrug, der ikke fik en samlet godkendelse, kan lovligt fortsætte den igangværende drift uden godkendelse. De skal dog overholde de krav, der stilles til gødningsopbevaring og udbringning, lokalisering m.v., jf. den gældende bekendtgørelse om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. (husdyrgødningsbekendtgørelsen).

Landbrug, der fortsat er reguleret af en miljøgodkendelse efter gamle regler, skal ligeledes overholde de krav, der stilles i husdyrgødningsbekendtgørelsen, med mindre der er stillet strengere krav i godkendelsen.

Bestående listevirksomheder

Alle bestående godkendelsespligtige landbrug, d.v.s. svine- og fjerkræfarme med en kapacitet over 250 dyreenheder, der ikke har en samlet miljøgodkendelse, skulle søge om godkendelse senest den 1. januar 1996.

Denne vejledning erstatter Miljøstyrelsens vejledning nr. 4/ 1988 med samme navn. Vejledningen kan med fordel anvendes sammen med vejledning nr. 7/ 1993 "Erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v." og vejledning nr. 3/ 1994 "Tilsyn med landbrug".

Landbrugets Rådgivningscenter har ydet faglig bistand til udarbejdelsen af de tekniske bilag.

2 Lovgrundlaget

2.1 Miljøbeskyttelseslovens godkendelsesregler

Lovgrundlaget er lovbekendtgørelse nr. 590 af 27. juni 1994 om miljøbeskyttelse (miljøbeskyttelsesloven med senere ændringer), og bekendtgørelse nr. 794 af 9. december 1991 om godkendelse af listevirksomhed (godkendelsesbekendtgørelsen).

Svine- og fjerkræfarme med en kapacitet for mere end 250 dyreenheder kræver myndighedernes godkendelse inden etablering. Virksomheden må heller ikke udvides eller ændres bygningsmæssigt eller driftsmæssigt på en måde, som indebærer forøget forurening, uden godkendelse.

Listens punkt I, I

Punkt I, 1, under godkendelsesbekendtgørelsens bilag 1 over godkendelsespligtige listevirksomheder, er gengivet nedenfor:

Godkendelsespligtens indtræden

"Svinefarme og fjerkræfarme med en kapacitet for mere end 250 dyreenheder, beregnet på grundlag af gødningsproduktionen til gødning fra en malkeko af stor race uden opdræt."

250 dyreenheder

For svinefarme indtræder godkendelsespligten f.eks., når der produceres mere end 7500 slagtesvin pr. år eller 750 søer med smågrise og polte, eller 250 søer med opfedning af slagtesvin.

For fjerkræfarme indtræder godkendelsespligten f.eks., når der produceres mere end 625.000 slagtekyllinger eller mere end 37.500 andre fjerkræ pr. år.

Godkendelsespligten indtræder også, hvis f.eks. en svinefarm med 240 dyreenheder udvides med en produktion af mere end 1.500 "andre fjerkræ" svarende til 10 dyreenheder.

Ombygning af gødningsopbevaringsanlægget

Sker der alene en udvidelse eller ombygning af gødningsopbevaringsanlægget til opfyldelse af reglerne om opbevaring af husdyrgødning, jf. husdyrgødningsbekendtgørelsen, vil det normalt ikke kræve godkendelse efter miljøbeskyttelseslovens § 33, da udvidelsen normalt ikke vil give anledning til forøget forurening. Dog kan en godkendelse være påkrævet, hvis det nye gødningsanlæg placeres tættere ved en nabo end det eksisterende, eller hvis gødningshåndteringen omlægges fra fast gødning/ajle til gylle.

VVM godkendelsespligt

I kapitel 2 i bekendtgørelse nr. 847 af 30. september 1994 om supplerende regler i medfør af lov om planlægning (samlebekendtgørelsen) er der fastsat regler for vurdering af større anlægs virkning på miljøet (VVM).

Reglerne betyder, at amterne skal udarbejde regionplantillæg for svinefarme og fjerkræfarme med over 250 dyreenheder, jf. vejledningens afsnit 3.4 ved nyetablering eller ved væsentlige udvidelser, der kan sidestilles med nyt anlæg

Landzonetilladelse

Godkendelsesmyndigheden skal være opmærksom på, om der skal indhentes landzonetilladelse, inden der kan træffes afgørelse om godkendelse.

Landbrugsloven

Godkendelsesmyndigheden skal endvidere være opmærksom på, om bestemmelserne i Landbrugs- og Fiskeriministeriets bekendtgørelse om husdyrhold og arealkrav for landbrugsejendomme er opfyldt. Heri er bl.a. fastsat krav om, at en vis andel af harmoniarealet efter husdyrgødningsbekendtgørelsen skal forefindes som egen jord på den enkelte ejendom med husdyrhold. Husdyrhold, der overstiger et årsgennemsnit på 500 dyreenheder, kræver tilladelse, og der skal på ejendommen være et areal svarende til hele harmoniarealet for det pågældende husdyrhold. Er disse bestemmelser ikke overholdt,vil en godkendelse efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 5 ikke kunne udnyttes.

Der er fastsat tidsfrister for, hvornår kravene skal være overholdt på de enkelte ejendomme, i forhold til hvor stor en produktion udvidelsen omfatter.

Tidligere godkendelsespligtige virksomheder

Virksomheder, der tidligere var omfattet af godkendelsesordningen, uden at de fik en samlet godkendelse, kan lovligt fortsætte den igangværende drift uden godkendelse.

Tidligere godkendelsespligtige listevirksomheder, der har en samlet miljøgodkendelse, skal overholde de krav, der stilles til gødningsopbevaring, udbringningstidspunkter og -mængder, jf. husdyrgødningsbekendtgørelsens § 1, stk. 3, med mindre der er stillet strengere krav i godkendelsen.

Frivillig godkendelse

Hidtil har bestående virksomheder kunnet søge om frivillig godkendelse efter miljøbeskyttelseslovens § 38, f.eks. hvis man har ønsket klarhed med hensyn til fortsat virksomhed på stedet.

Denne bestemmelse vil fremover miste sin praktiske betydning, idet bestående listevirksomheder på landbrugsområdet havde pligt til at søge om en samlet godkendelse inden 1. januar 1996, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 532 af 20. juni 1992, om indkaldelse af ansøgninger om godkendelse af bestående listevirksomheder.

Godkendelse af bestående listevirksomheder

Vedrørende godkendelse af bestående listevirksomheder henvises til kapitel 8 i Miljøstyrelsens vejledning nr. 3, 1993 om godkendelse af listevirksomheder.

Rammegodkendelse

Det er Miljøstyrelsens opfattelse, at rammegodkendelser ikke på nuværende tidspunkt er egnede til at regulere miljøforholdene på de store svine- og fjerkræfarme.

For andre virksomheder angives godkendelsens ramme ved en tilladelig forureningseffekt. Det er på nuværende tidspunkt ikke muligt at kvantificere forureningen fra en landbrugsvirksomhed så præcist, at der kan angives en ramme for den tilladelige forurening, f.eks. i form af en grænse for ammoniakudsendelse, kvælstofudledning eller lugtpåvirkning.

Derudover skal forureningen kunne måles rimeligt enkelt, således at det kan konstateres om rammen overholdes, hvilket heller ikke er muligt for nuværende.

Kommunens afgørelse

Det er kommunalbestyrelsen, der træffer afgørelse om, hvorvidt en indretning, en ændring eller en udvidelse af en listevirksomhed kræver godkendelse. Kommunalbestyrelsens afgørelse om en virksomheds godkendelsespligt kan ikke påklages til anden administrativ myndighed, jf. § 2 i godkendelsesbekendtgørelsen. I tvivlstilfælde kan spørgsmålet, om der kræves en godkendelse forelægges for Miljøstyrelsen, jf. godkendelsesbekendtgørelsens § 2, stk. 2.

Det kan anbefales at indsende projektet med de fornødne oplysninger om indretning og drift (se vejledningens afsnit 3) til kommunens godkendelse i god tid, før man påregner at sætte byggeriet i gang. Af godkendelsesbekendtgørelsen fremgår det, hvilke oplysninger, der skal foreligge i forbindelse med en ansøgning om godkendelse, jf. vejledningens afsnit 3, samt forholdet til anden lovgivning, jf. vejledningens afsnit 7.

Kommunalbestyrelsen kan meddele tilladelse til, at bygge- og anlægsarbejde kan påbegyndes før godkendelsen foreligger, jf. § 10 i godkendelsesbekendtgørelsen og miljøbeskyttelseslovens § 33, stk. 2.

Igangsætning af bygge- og anlægsarbejde

Klage over en afgørelse om godkendelse, tilladelse eller dispensation har ikke opsættende virkning, d.v.s. bygge- og anlægsarbejder eller produktion kan på eget ansvar påbegyndes inden klagemyndighedens afgørelse foreligger, medmindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Det skal dog præciseres, at påbegyndelse af bygge- og anlægsarbejder eller drift, jf. ovennævnte, inden godkendelsen eller klagemyndighedens afgørelse foreligger, ikke indebærer begrænsninger i myndighedens afgørelse eller adgang til at ændre eller ophæve en påklaget godkendelse, jf. miljøbeskyttelseslovens § 96.

Klage over påbud eller forbud har opsættende virkning, medmindre klagemyndigheden bestemmer andet, jf. miljøbeskyttelsesloven § 95.

2.2 Godkendelsens omfang

Hele virksomheden

Som udgangspunkt skal virksomheden som helhed godkendes. Det gælder også, når der er tale om udvidelser eller ændringer. Det vil normalt ikke være muligt at skelne, om eventuelle gener kommer fra den eksisterende virksomhed eller fra udvidelsen.

Lokalisering

For landbrugsvirksomheder skal man være særlig opmærksom på lokalisering af virksomhederne. En rigtigt placeret svine- og/eller fjerkræfarm vil normalt kunne godkendes, således at den ikke giver anledning til gener for de omboende forudsat, at de i godkendelsen stillede vilkår overholdes. Det er endvidere vigtigt at være opmærksom på, om virksomheden er placeret eller ønskes placeret i miljømæssigt sårbare område.

Tidsbegrænsning

Tidsbegrænsede godkendelser bør være undtagelsen, da der i miljøbeskyttelsesloven er åbnet mulighed for revision af utidssvarende vilkår i godkendelsen efter 8 år, når det er miljømæssigt begrundet, eller hvis der er udviklet bedre rensningsformer eller mindre forurenende produktionsmetoder, jf. miljøbeskyttelseslovens § 41.

2.3 Bolignære husdyrbrug

Lokaliseringsgodkendelse

Før erhvervsmæssige husdyrbrug med mere end 15 dyreenheder etableres, udvides eller ændres inden for de afstande, der er angivet i husdyrgødningsbekendtgørelsens § 4, skal kommunalbestyrelsen vurdere, hvorvidt der kan meddeles tilladelse hertil. Tilladelsen meddeles i givet fald som en lokaliseringsgodkendelse i medfør af nævnte § 4.

Vilkår

Lokaliseringsgodkendelsen skal være ledsaget af vilkår, der tager sigte på at begrænse forureningen, herunder særligt lugt, støj, støv og fluer, således at generne for omgivelserne bliver mindst mulige.

Nuværende vejledning kan også anvendes som udgangspunkt ved udarbejdelse af lokaliseringsgodkendelse for disse bolignære husdyrbrug. Yderligere vejledning kan endvidere findes i Miljøstyrelsens vejledning nr. 7/1993 om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v.

VVM

Der skal dog gøres opmærksom på, at meddelelse af en lokaliseringsgodkendelse ikke indebærer, at der skal udarbejdes en VVM-godkendelse.

Når der er givet en lokaliseringsgodkendelse for et bolignært husdyrbrug, eventuelt med vilkår, indebærer dette som udgangspunkt, at etablering det pågældende sted er endeligt afgjort under forudsætning af, at vilkårene overholdes. Der skal således vægtige grunde til at gribe ind overfor virksomheden, da godkendelsen giver virksomheden en forventning om drift i overensstemmelse med godkendelsen.

Efterfølgende indgriben

Det skal dog i denne forbindelse nævnes, at en lokaliseringsgodkendelse ikke kan sidestilles med en godkendelse efter kapitel 5. Lokaliseringsgodkendelser er således ikke omfattet af den retsbeskyttelse, der følger af miljøbeskyttelseslovens § 41, stk. 4, hvorefter der kun undtagelsesvist kan foretages ændringer i en kapitel 5 godkendelses vilkår inden 8 år, efter at godkendelsen er udstedt.

En eventuel efterfølgende regulering af et husdyrbrug, hvortil der er meddelt lokaliseringsgodkendelse, og som ikke samtidig har en godkendelse efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 5, vil kunne ske efter reglerne i miljøbeskyttelseslovens § 42.

3 Ansøgning om godkendelse

3.1 Godkendelsesmyndigheden

Indsendelse af ansøgning om godkendelse

Ansøgning om godkendelse skal stiles og indsendes til kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor virksomheden ligger eller agtes anlagt.

Kommunalbestyrelsen

Det er kommunalbestyrelsen, der træffer afgørelse om godkendelse. Det gælder også, selv om virksomheden har en særskilt udledning af spildevand fra husdyrhold til vandløb, søer eller havet.

Amtsrådet

Hvis en godkendelsespligtig svine- eller fjerkræfarm har en bivirksomhed, som f.eks. et slagteri med særskilt udledning af spildevand fra slagteriet til vandløb, søer eller havet, ligger godkendelseskompetencen hos amtsrådet, jf. godkendelsesbekendtgørelsens § 3, stk. 2.

3.2 Ansøgningens indhold

Skriftlig ansøgning

Af godkendelsesbekendtgørelsens § 6 fremgår det, at en ansøgning skal være skriftlig og ledsaget af oplysninger i det omfang, det er nødvendigt for bedømmelse af virksomhedens miljømæssige påvirkning af de ydre omgivelser.

I ansøgningen skal der jf. § 6, stk. 2, endvidere redegøres for mulighederne for anvendelse af den mindst forurenende teknologi og de bedst mulige miljøbeskyttende foranstaltninger.

I det følgende skal kort gennemgås de oplysninger, der bør foreligge, men det skal bemærkes, at ansøgningens indhold kan indskrænkes eller udvides efter den enkelte sags karakter.

Det skal af ansøgningen fremgå, hvorvidt der er tale om en etablering, en udvidelse eller en ændring af virksomheden. Det skal endvidere fremgå, om der er tale om en lovpligtig godkendelse i henhold til miljøbeskyttelseslovens § 33 eller § 39. Herudover bør følgende oplysninger foreligge:

3.2.1 **Planer over virksomhedens beliggenhed**

Beliggenhed i forhold til naboer

1) Oversigtsplan i passende målestok (f.eks. 1:4000), der angiver ejendommens matrikelnummer, samt viser virksomhedens placering i forhold til omgivelserne, herunder placering i forhold til tilstødende eller omliggende grunde.

Af plantegningerne skal fremgå afstande fra stalde/gødningsopbevaringsanlæg til:

- naboskel og nabobeboelse,
- byzone, sommerhusområder eller områder i landzone, der ved en lokalplan er udlagt til boligformål eller til blandet bolig og erhverv,
- offentlig vej, privat fællesvej,
- vandforsyningsanlæg - enkelt eller fælles,
- søer og vandløb (herunder drænledninger),
- levnedsmiddelvirksomhed.

Placering på ejendommen

2) Oversigtsplan i passende målestok (f.eks. 1:500), der viser den samlede virksomheds placering på ejendommen før og efter etablering, udvidelse eller ændring.

Planlægning

3) Oplysninger om den fysiske planlægning for det område, hvor ejendommen er beliggende, og tilgrænsende områder.

3.2.2 **Oplysninger om virksomhedens etablering**

4) De forventede tidspunkter for bygge- og anlægsarbejders påbegyndelse og afslutning samt for begyndelse af virksomhedens drift.

3.2.3 **Oplysninger om virksomhedens indretning og drift**

Dyreart og størrelse

5) Oplysninger om dyreart, antal af dyreenheder for hver enkelt art med beregningsgrundlaget herfor og antal af dyr/pladser ved etablering eller før og efter en udvidelse eller ændring.

6) Oplysning om staldsystem og staldindretning i hver enkelt driftsbygning.

7) Oplysninger om ventilationsanlæg, herunder oplysninger om type, f.eks. undertryksanlæg, kapacitet, antal afkast, afkastenes placering, afkasthøjde, lufthastighed i afkast m.v.

8) Oplysninger om opbevaring og/eller forarbejdning af foder.

9) Oplysninger om udmugningssystem.

Gødning

10) Årsproduktion af husdyrgødning (mængde/typer) incl. spildevand til opbevaring. Angivelse af overskudsgødning samt aftaler om opbevaring og afsætning heraf. Kopier af nye aftaler vedlægges.

Er der ved godkendelsestidspunktet ikke rådighed over tilstrækkelig opbevaringskapacitet, bør der i godkendelsen stilles vilkår om, at eventuelle aftaler skal foreligge før godkendelsen udnyttes. Opbevaringsaftaler skal have en varighed af mindst 5 år jf. husdyrgødningsbekendtgørelsen.

11) Gødningsopbevaringsanlæg (type, størrelse og kapacitet) for hver type husdyrgødning.

12) Oplysning om der opbevares eller anvendes husdyrgødning fra andre ejendomme. Kopier af nye aftaler vedlægges.

13) Oplysninger om, hvorvidt der modtages slam eller andet affald til udbringning på udspredningsarealet.

14) Opgørelse af tilstrækkelig opbevaringskapacitet jf. husdyrgødningsbekendtgørelsen § 9 efter byggeriets/udvidelsens afslutning.

15) Kopi af mark- og gødningsplan.

Areal til udbringning

16) Oplysning angivet i ha om det areal, der er til rådighed til udbringning af husdyrgødning, herunder både egne arealer og arealer, der kan disponeres over i medfør af gødningsleveringsaftaler og aftaler om forpagtning.

Såfremt der ved godkendelsestidspunktet ikke er rådighed over tilstrækkelig udspredningsareal, bør der i godkendelsen stilles vilkår om, at eventuelle aftaler skal foreligge før godkendelsen udnyttes fuldt ud.

17) Oplysning om bivirksomhed - f.eks. dambrug, pelsdyrfarm, andre dyrehold, slagteri, biogasanlæg, komposteringsanlæg, vindmøller og halmfyr m.v.

3.2.4 **Oplysninger om virksomhedens valg af renere teknologi**

Renere teknologi

18) Redegørelse og dokumentation for, i hvilket omfang det valgte projekt bygger på anvendelse af den mindst forurenende og ressourceforbrugende teknologi vedrørende bl.a. råvarer, energi, vand og andre hjælpestoffer, produktionsanlæg, processer og affaldsfrembringelse. Oplysninger om de bedst mulige miljøbeskyttende foranstaltninger. I den forbindelse bør oplyses om miljøstyringsaktiviteter, herunder eventuelle tiltag til reduktion af NH_3 emission. Redegørelsen koncentreres om de forhold, hvor det vurderes, at der kan opnås de største forbedringer.

19) Det samlede vandforbrug med oplysning om, hvor det anvendes.

20) Oplysninger om energiforbruget med oplysning om, hvor det anvendes.

3.2.5 **Oplysninger om virksomhedens forurening**

21) Opgørelse af en samlet næringsstofbalance for bedriften.

Støjkilder

22) Angivelse af støjkilder, der kan give væsentlige støjgener for omgivelserne (ventilationsanlæg, kompressorer, korntørringsanlæg m.v.). Årlige og daglige driftsperioder angives.

Lugtkilder

23) Oplysninger om lugtforureningskilder, der kan indebære væsentlige gener for omgivelserne.

Det kan være relevant at få oplyst det maksimale antal, størrelse og sammensætning af de dyrearter, der samtidig vil kunne forekomme i de respektive staldafsnit.

Spildevand

24) Opgørelse af mængden og arten af rengøringsvand, mælkerumsvand, vand fra vaskepladser og sanitært spildevand.

25) Oplysninger om påfyldning og rengøring af sprøjteudstyr.

3.2.6 **Oplysninger om forureningsbegrænsende foranstaltninger**

Foranstaltninger

26) Beskrivelse af foranstaltninger til begrænsning af lugtgener og luftforurening.

27) Beskrivelse af eventuelle støj- og vibrationsdæmpende foranstaltninger.

28) Beskrivelse af bortskaffelse af spildevand og eventuelle rensningsforanstaltninger.

3.2.7 **Oplysninger om virksomhedens affald m.v.**

Døde dyr

29) Oplysninger om opbevaring og bortskaffelse af døde dyr, herunder eventuelt omladnings- og afhentningsstedets placering i forhold til nabobeboelser.

30) Oplysninger om fluebekæmpelse.

3.2.8 **Oplysninger om andet affald m.v.**

Affald

31) Oplysninger om opbevaring af olie/kemikalier.

32) Oplysninger om bortskaffelse af olie/kemikalieaffald herunder emballage m.v.

3.2.9 **Oplysninger om til- og frakørsel**

Til- og frakørsel

33) Oplysninger om til- og frakørselsforhold vedrørende arbejdskørsel herunder transport af husdyrgødning.

Der skal her så vidt mulig opgives placering af udspredningsareal for husdyrgødning i forhold til virksomheden. Antallet af vogne og arten af trafikken til og fra virksomheden skal oplyses, og det skal beskrives, hvorledes virksomheden agter at sikre, at der i forbindelse med kørslen tages hensyn til de omboende.

3.3 **Mangelfuld ansøgning**

Finder godkendelsesmyndigheden, at ansøgningen ikke indeholder de nødvendige oplysninger, skal det skriftligt meddeles ansøgeren, hvilke oplysninger man mangler for at kunne behandle ansøgningen. Denne meddelelse skal indeholde en tidsfrist for, hvornår de manglende oplysninger skal være fremkommet, og en tilkendegivelse af, om ansøgningen anses for bortfaldet, såfremt oplysningerne ikke er modtaget indenfor fristen. Myndighedens meddelelse om bortfald af ansøgningen kan ikke indbringes for Miljøstyrelsen, jf. godkendelsesbekendtgørelsens § 18, stk. 3.

Afvisning af ansøgning

Godkendelsesmyndigheden kan kun afvise at behandle en ansøgning, såfremt der er tale om sådanne mangler i ansøgningsmaterialet, at godkendelsesmyndigheden ikke vil være i stand til at træffe en afgørelse, som opfylder de krav, der stilles i miljøbeskyttelseslovgivningen.

Det forhold, at en afgørelse er truffet på et mangelfuldt grundlag, kan ved påklage til Miljøstyrelsen føre til, at afgørelsen ophæves og hjemvises til fornyet behandling.

3.4 VVM proceduren

I medfør af Miljø- og Energiministeriets bekendtgørelse nr. 847 af 30. september 1994 om supplerende regler i medfør af lov om planlægning, skal svine- og/eller fjerkræfarme med en kapacitet på ejendommen på 250 dyreenheder eller mere underkastes en såkaldt VVM-vurdering (vurdering af større anlægs virkning på miljøet) ved nyanlæg eller ved væsentlig udvidelse.

Regionplantillæg

VVM-reglerne indebærer en bredere vurdering af anlæggenes placering og udformning i relation til de landskabelige, kulturhistoriske og biologiske værdier end miljøgodkendelsen. VVM-reglerne betyder ikke en skærpet miljøregulering, men at anlæggets forurening vurderes i sammenhæng med dets øvrige virkninger på miljøet. Det sker i een samlet procedure, hvor amtet tilvejebringer et særligt regionplantillæg med en VVM-redegørelse parallelt med, at kommunen udarbejder et forslag til miljøgodkendelse.

En ansøgning om kapitel 5-godkendelse, som er omfattet af VVM-reglerne, skal derfor også tilgå amtskommunen. Hvis der er usikkerhed om, hvorvidt et projekt er omfattet af VVM-reglerne, anbefales det, at kommunen tager kontakt til amtet herom. Det er amtet, der vurderer, om et projekt er omfattet af VVM-reglerne.

Samtidig med amtets udarbejdelse af planforslag udarbejder kommunen forslag til miljøgodkendelse. Forslag til regionplantillæg og forslag til miljøgodkendelse offentliggøres og udsendes til offentlig høringsfase i mindst 8 uger. Det er vigtigt, at der under processen er en løbende kontakt mellem kommune og amt med henblik på koordinering af sagsforløbet.

Kommunen kan tidligst træffe afgørelse om den ansøgte kapitel 5-godkendelse samtidig med amtets endelige vedtagelse af regionplantillægget, jf. Miljø- og Energiministeriets bekendtgørelse nr. 848 af 30. september 1994 om ændring af bekendtgørelse om godkendelse af listevirksomhed.

Der henvises i øvrigt til Miljø- og Energiministeriets Vejledning om tilvejebringelse af regionplan med VVM for svine- og fjerkræfarme fra december 1996.

4 Godkendelsesmyndighedens vurdering af ansøgningen

Et af de vigtigste kriterier for, om godkendelse kan meddeles, er virksomhedens lokalisering. Lokaliseringen har afgørende betydning for, om virksomheden med de gældende driftsforhold vil forårsage gener for de omkringboende.

Planforhold

I den forbindelse er områdets planforhold afgørende for, om der kan meddeles godkendelse til etablering eller udvidelse af virksomheden, se i øvrigt miljøbeskyttelseslovens § 34, stk. 3. Det er her vigtigt at undgå, at der opstår arealanvendelseskonflikter.

Lugtgener

Lugtgener er en hyppig forekommende gene fra virksomheder med stort dyrehold. Det vil derfor ofte være dette forhold, der er bestemmende for, om virksomheden kan placeres eller udvides det pågældende sted.

Støj, fluegener

Støj- og eventuelle fluegener fra svine- og fjerkræfarme bør også vurderes i forbindelse med ansøgningen.

Ud over de her nævnte forhold, som specielt har indflydelse på lokaliseringen, skal gødningshåndteringen, mulige spildevandsforekomster, affaldshåndtering og anvendelsen af renere teknologi indgå i behandlingen af ansøgningen.

Tidligere godkendt virksomhed

Vurdering af, hvorvidt der kan meddeles godkendelse til udvidelse af en produktion, hvortil der tidligere er meddelt godkendelse, bør i princippet alene ske ud fra, om udvidelsen vil give anledning til forøget forurening. Der kan derfor gives afslag på ansøgningen, uanset at udvidelsen finder sted indenfor eksisterende bygningsmæssige rammer, hvis den medfører forøget forurening.

4.1 Lokalisering

Zonestatus

Vurderingen af lokaliseringen af en virksomhed bør tage udgangspunkt i, hvilket område (zonestatus) virksomheden tænkes placeret i. Landzoneområderne incl. landsbyer betragtes som udgangspunkt som landbrugets erhvervsområde. Landbrugsvirksomhedernes naboer må derfor i landzone acceptere gener i højere grad, end tilfældet er i rene boligområder i byerne (byzone).

Dyretæthed, transportforhold

Ved vurderingen bør man dog være opmærksom på, at generne fra virksomheden kan få forholdsmæssig stor betydning for omgivelserne, hvis virksomheden planlægges lokaliseret i et område, hvor der i forvejen er en stor husdyrproduktion. I et sådant område vil en forøget produktion i nogle tilfælde kunne bringe den samlede lugtbelastning op på et meget højt niveau. Hvis der ikke er tilstrækkelige udspredningsarealer til rådighed, vil der endvidere kunne blive tale om en væsentlig forøget transport af husdyrgødning ud af området.

I byzoner, sommerhusområder samt områder i landzone, der ved lokalplan er udlagt til boligformål, kan der som udgangspunkt ikke meddeles godkendelse efter kapitel 5 i miljøbeskyttelsesloven.

Dog kan godkendelsesmyndigheden meddele godkendelse til visse ændringer af bestående anlæg og indretninger i ovennævnte områder (renovering/forbedringer), der ikke medfører udvidelse af produktionen, hvis disse ændringer sker i overensstemmelse med en godkendt lokalplan.

Lugtgener

Da emission af lugtstoffer fra besætninger ikke kan undgås, heller ikke ved moderne husdyrhold, må det anbefales, at staldbygninger i forbindelse med etablering eller udvidelse placeres i en vis afstand fra naboer.

Muligheden for, at en virksomhed giver anledning til lugtgener kan vurderes med udgangspunkt i de tyske vejledende retningslinier (VDI-normer), som er forenklet og tilpasset danske forhold. Bilag 4.

Retningslinierne udgør et vejledende bedømmelsesgrundlag for myndighederne i forbindelse med godkendelse af svine- og fjerkræfarme med mere end 250 dyreenheder.

Der er endvidere angivet de faktorer, der har betydning for lugtemissionen og dermed for, om kurven kan fraviges.

Retningslinierne tjener som vejledning for en vurdering af, hvor stor afstand til naboer, der er anbefalelsesværdig for at forebygge opståen af lugtgener for omkringboende.

Lugtnormerne tager udgangspunkt i, at der kommer et lugtbidrag både fra stalden og fra gødningsopbevaringen.

De vejledende retningslinier er et alternativ til konkrete lugtmålinger, der som oftest vil være meget udgiftskrævende. Hvis det således kan dokumenteres, at lugtemissionen fra en ejendom i en given afstand ikke overstiger et niveau som af tilsynsmyndigheden fastsættes som acceptabelt for omgivelserne, skal denne afstand accepteres.

Trafikforhold

I vurderingen af lokaliseringens hensigtsmæssighed indgår til- og frakørselsforholdene for virksomheden. Såfremt virksomheden medfører væsentligt øgede trafikale og miljømæssige gener i

nærområdet (f.eks. mange transporter igennem landsbyområder m.v.), og hvis disse gener ikke kan afhjælpes ved valg af alternative til- og frakørselsforhold, kan myndigheden nægte godkendelse til etablering af ny virksomhed eller til udvidelse af en eksisterende.

De trafikale gener, herunder lugt-, støv- og støjgener, kan eksempelvis opstå som følge af til- og frakørsel af dyr og foder, samt kørsel på offentligt tilgængelig vej i forbindelse med udbringning og opbevaring af husdyrgødning og anden form for gødning.

Færdsel på offentlig vej reguleres af politiet og henhører under færdselsloven og øvrige bestemmelser, der er fastsat af Justitsministeriet. Virksomhedens trafikale belastning af omgivelserne skal derfor vurderes i forbindelse med godkendelsessagen, inden afgørelse om godkendelse træffes. Efter dette tidspunkt kan selve trafikken ikke reguleres af miljømyndighederne.

I godkendelsen kan der stilles vilkår om anvendelse af bestemte adgangsveje ved ind- og udkørsel. For virksomhedens egne køretøjer kan der endvidere stilles vilkår om, hvilke veje, der skal benyttes ved til- og frakørsel.

Der kan endvidere stilles vilkår om, at til- og frakørsel af foder, gødning m.v. kun må finde sted på bestemte tidspunkter m.v.

Afslag på ansøgning

Godkendelsesmyndigheden skal give afslag på ansøgning om godkendelse, hvis lokalisering af virksomheden er i strid med bestemmelserne i gældende regionplan, kommuneplan eller lokalplan. Et sådant afslag er endeligt og kan ikke påklages til anden administrativ myndighed, jf. miljøbeskyttelseslovens § 34, stk. 3.

Ammoniakafsætning

Etablering af en stor husdyrproduktion giver risiko for ammoniakfordampning fra såvel stalde som gødningsopbevaringsanlæg. En del af den fordampede ammoniak afsættes forholdsvis tæt ved kilden, mens resten spredes over store afstande.

Ammoniakafsætningen er årsag til forsuring og eutrofiering af skove og naturområder, bl.a. heder og moser. Det bør derfor indgå i vurderingen, om der i nærheden af den planlagte placering af anlægget befinder sig følsomme naturområder, som kan blive påvirket af den kildenære ammoniakafsætning.

Det forhold, at der i kommuneplanen er udpeget særlige områder til eksempelvis intensiv husdyrproduktion kan ikke alene begrunde, at ansøgninger om lokalisering uden for sådanne områder afvises.

Udspredning

Der bør i godkendelsen gøres opmærksom på, at husdyrgødningsbekendtgørelsens regler om anvendelse af husdyrgødning (opbevaringskapacitet, udbringning, herunder areal til rådighed for udbringning) skal overholdes.

Mere vidtgående krav

Udover vilkår om opbevaringskapacitet kan der f.eks. stilles vilkår om aftagerkontrakter og miljømæssigt begrundede vilkår om udspredning, som er mere vidtgående end kravene i husdyrgødningsbekendtgørelsens kapitel 10, jf. bekendtgørelsens § 1, stk. 4.

Proportionalitet

Det er en forudsætning, at miljøeffekten heraf står i rimeligt forhold til indgrebets karakter f.eks. derved, at udbringningen på de pågældende arealer medfører væsentlige lugtgener ved beboelse, eller påvirker et naturfølsomt område gennem afsætning af ammoniak.

Krav om egen jord

Krav til, hvor stor andel af harmoniarealet landmanden selv skal eje findes i Landbrugs- og Fiskeriministeriets bekendtgørelse om husdyrhold og arealkrav for landbrugsejendomme.

Drikkevandsinteresser

Som led i grundvands- og drikkevandsbeskyttelsen, skal områder med særlige drikkevandsinteresser udpeges og indarbejdes i regionplanerne - første gang ved regionplanrevisionen i 1997. Beskyttelsen af de udpegede områder med særlige drikkevandsinteresser vil kunne få konsekvenser for arealanvendelsen inden for områderne. For yderligere vejledning herom henvises til Miljøstyrelsens vejledning nr. 4, 1995 om "Udpegning af områder med særlige drikkevandsinteresser". Eventuelle konsekvenser for husdyrproduktion bliver for tiden drøftet i et udvalg under Miljø- og Energiministeriet.

4.2 **Lugtkilder**

Ventilationsluft

Den primære kilde til lugt fra dyrehold er staldventilationsluft, mens udbringning og opbevaring af gødning kun i mindre omfang giver anledning til lugtgener, hvis reglerne vedrørende håndtering og opbevaring af gødningen efterleves.

Det kan være vanskeligt at undgå lugtproblemer fra ventilation af stalde, som i princippet kun reguleres via de gældende afstandskrav mellem stald og naboer m.v.

Mange forhold kan influere på lugtemission fra stalden. Ud over arten, antallet og størrelsen af dyr er det f.eks. staldindretning, ventilationsanlæggets udformning, belægningsgrad, strøelse, gødningshåndtering, fodring, drikkevandssystem samt hygiejne i stalden.

Husdyrbrugets art og sammensætning

Indenfor svinebesætninger vil slagtesvinestalde generelt give anledning til større lugtproblemer end sostalde. Fjerkræstalde vil kunne give lugtproblemer af samme størrelsesorden som slagtesvinestalde.

Forureningsbegrænsning ved kilden

Det er miljøbeskyttelseslovens hovedprincip, at der, i det omfang, det er teknisk/økonomisk muligt, skal gennemføres forureningsbegrænsning ved kilden, enten ved anvendelse af renere teknologi eller i form af rensning. Da rensning af afkastluften i de fleste tilfælde stadig ikke er en økonomisk realistisk metode, vil det i praksis for dyrebrug betyde, at forureningsbegrænsningen består i at opretholde en god staldhygiejne, og at produktionsforhold og arbejdsgange i traditionelle stalde tilrettelægges således, at dannelse af lugtende stoffer minimeres.

Staldhygiejne

Som målestok for staldhygiejne kan f.eks. bruges: Tørheden af stiernes/båsenes bund, dyrenes renhed, støv- og smudsbelægning i stalden, renheden af fodringssystemet.

I de konkrete tilfælde kan det være vanskeligt at pege på hvilke forhold, der giver lugtgenerne.

Erfaring ved lugtbegrænsning

Erfaringen viser, at rigelig brug af strøelse, lav belægningsgrad, håndtering af gødningen i form af fast møg og ajle - frem for gylle - og god staldhygiejne i form af rene og tørre stalde er nogle af de forhold, der ofte har en gunstig indflydelse på staldlugtemissionen.

Til brug for vurderingen af lugtgener fra kyllingefarme bør der foreligge nærmere oplysninger om driftsformen, herunder om alder ved levering, produktionsrytme (holddrift), drikkevandssystem m.v., idet disse forhold kan have væsentlig betydning for omfanget af lugtgener.

4.3 Vurdering af staldlugtemissioner

Ventilationsbehov

Ventilation har til formål at fjerne varme og vanddampe fra stalden for at holde et stabilt staldklima. Høj produktionsintensitet i husdyrbruget stiller krav til klima- og ventilationsanlæggets udformning og effektivitet. Når udetemperaturen stiger, øges ventilationsbehovet i staldene. Den potentielle lugtemission er derfor størst om sommeren, og når der er en maksimal belægning i stalden.

Afstandskrav

Afstanden mellem ejendom og nabo bør vurderes ved de driftsforhold, hvor lugtemissionen er størst, og denne situation bør være udgangspunktet ved fastlæggelse af den nødvendige afstand, eller de vilkår, der stilles med henblik på lugtreduktion.

Lugtanalyser

Staldventilationsluftens lugtindhold kan bestemmes ved måling. Kommunalbestyrelsen kan pålægge en virksomhed at lade en sådan måling udføre. Normalt vil det dog være tilstrækkeligt at tage udgangspunkt i de konkrete forhold på ejendommen, d.v.s. en beskrivelse af ventilationsarrangementer og staldindretning, sammen med oplysninger om staldenes anvendelsesformål og kapacitet.

4.3.1 **Ventilationsanlæg**

Ventilationsanlægget giver ofte anledning til lugt-, støv- og støjgener.

Ventilationsanlæg kan deles i fire typer efter ventilationsprincip (jf. vejledningens bilag 3):

- undertryksanlæg,
- ligetryksanlæg,
- overtryksanlæg,
- naturlig ventilation.

Lugtindtryk

Det samlede lugtindtryk fra staldventilationen skyldes en lang række lugtintensive stoffer, som optræder i forskellige blandinger og i ret små mængder. De vigtigste stoffer er NH_3, aminer, H_2S, mercaptaner og fedtsyrer.

Lugtindikator?

Det er endnu uvist, om enkelte af disse stoffer kan være indikatorer for den samlede lugtemission. P-cresol og flygtige fedtsyrer anses indtil videre for at være de bedste indikatorer. Det vil derfor ikke være muligt at udtrykke lugten fra en landbrugsvirksomhed ved at opstille et emissionsvilkår for et enkelt stof.

Reduktion af lugt fra ventilationsluften kan principielt ske på to måder:

1. Ved at behandle afkastluften fra ventilationsanlægget, så lugten uden for stalden formindskes. Behandling kan f.eks. ske ved biofilter, biovasker eller lignende.

2. Ved at forhindre, at lugten opstår. F.eks. ved at optimere de forskellige lugtkilder, som f.eks. gødningssystem, fodringssystem, staldindretning, staldhygiejne m.v.

Lufthastighed og afkasthøjde

Hastigheden af afgangsluften og afkasthøjden har stor betydning for, i hvor høj grad fortynding finder sted.

Ved traditionelle staldsystemer bør afkastet ske lodret gennem ikke afdækkede skorstene med en opadrettet hastighed på minimum 7 m/s og således, at afkasthøjden er mindst 0,7 m over tagryg. For at

minimere lugtbidrag fra stalde, der ligger tæt på boligområder, kan det være nødvendigt at sætte krav om en afkasthastighed på mindst 10 m/s. Effekten af et sådant vilkår skal dog vurderes i relation til, at det vil medføre en væsentlig forøgelse af energiforbruget. Ventilationsanlæg indrettes oftest med automatisk styret kapacitet. Herved opnås en effektiv ventilation med begrænset energiforbrug.

Det bør endvidere sikres, at ventilationen ved reduceret ventilationsbehov er styret ved regulering af luftmængden i færrest mulige afkast, og at øvrige ventilationsafkast enten stoppes eller kører ved max. effekt.

Særlige forhold vedrørende indretning og drift af ventilationsarrangementer samt terrænforhold, høje bygninger, siloer og sammenhængende træbevoksning nær staldbygningerne vil kunne influere på spredningsforholdene i staldenes nærmeste omgivelser. I sådanne tilfælde vil det være nødvendigt at tage højde for disse forhold, når effekten af ændrede afkastarrangementer skal vurderes.

Lugtreducerende effekt

Den lugtreducerende effekt, der kan opnås ved ændring af højden på ventilationsafkast og lufthastigheden i disse, aftager, når afstanden fra staldene til de omboende øges. På dage med lav udetemperatur eller i perioder, hvor ventilationsbehovet og dermed lugtudslippet reduceres, vil den lugtreducerende effekt være lavere, end når ventilationseffekten udnyttes fuldt ud.

Indtil det er tilstrækkeligt belyst, i hvilken udstrækning særlige staldindretninger eller driftsformer har permanent markant indflydelse på staldventilationsluftens lugtindhold, vil hensigtsmæssig placering henholdsvis afpasning af dyreholdets størrelse, samt placering og indretning af ventilationsafkast fortsat være væsentligste reguleringsmuligheder for reduktion af lugtbidrag fra staldventilationsluft.

Biologisk rensning

Afgangsluften kan renses biologisk. Det kan ske enten med et biofilter eller med en biovasker.

Omkostningerne er på nuværende tidspunkt så store, at det kun i særlige tilfælde vil være praktisk gennemførlige løsninger.

Kemisk rensning

Det kan ikke anbefales at anvende kemiske stoffer til forbedring af staldluften. Virkningen svarer sjældent til forventningerne. Desuden er kendskabet til mulige ulemper utilstrækkeligt.

Gulvudsugning

Stalde med gulvudsugningsanlæg kan give anledning til større lugtgener end andre stalde, specielt hvis udsugning foregår via gødningskanaler. Ved etablering bør denne type ventilationsanlæg derfor undgås.

Lugtdæmpende hjælpestoffer

Der er i de senere år udviklet hjælpestoffer, der reklamerer med at have lugtdæmpende egenskaber. Stofferne kan tilsættes foderet eller gødningen. Stofferne vurderes løbende. Der er dog endnu ikke udviklet stoffer, der har en væsentlig lugtdæmpende effekt.

4.4 Vurdering af støj

Støj fra svine- og fjerkræfarme stammer hovedsageligt fra stationære maskiner og landbrugskøretøjer. Disse gener bør primært afhjælpes ved valg af den rette lokalisering i forhold til de omboende.

Støjkilde

Ventilationsanlæg er sædvanligvis den væsentligste støjkilde i staldene. Specielt gamle ventilationsanlæg kan forvolde støjgener, hvorimod nye anlæg oftest er lydsvage. Afhjælpning af eventuelle støjgener kan ske ved følgende foranstaltninger:

Afhjælpning af støjgener

1. Der monteres ventilatorer med et lav(ere) omdrejningstal (frekvenstal).
2. Der monteres ventilatorer med specielle lydisolerende beslag (kan reducere støjen med indtil 2 dB(A)).
3. Isolering af ventilationskanaler og skorstene med støjdæmpende materialer som f.eks. mineraluld, svampet kunststof eller lignende (kan reducere støjen med 5-8 dB(A)).
4. Opsætning af nye ventilationsanlæg, idet nye anlæg er betydeligt mere støjsvage end ældre modeller. Hertil kommer, at nye anlæg ikke kræver nær så stor en energimængde, hvorfor det også ofte vil være økonomisk attraktivt at udskifte ældre, støjende anlæg med nye støjsvage anlæg.

Der skal gøres opmærksom på, at en reduktion af støjgener i nogle tilfælde kan ske hensigtsmæssigt i form af vilkår om udførelse af visse aktiviteter på bestemte tidspunkter, frem for en eventuel skærpelse af støjgrænserne i godkendelsen.

Hvor måles støjen

Det vil ikke altid være relevant at måle støjniveauet i skel. I stedet kan støjniveauet måles ved nærmeste nabobeboelse - specielt hvis der er tale om en enkelt beboelse i det åbne land, kan dette være relevant.

Ligger virksomheden i nærheden af byzone eller sommerhusområde, samt område i landzone, der ved lokalplan er udlagt til boligformål, bør der stilles skærpede støjvilkår, jf. Miljøstyrelsens vejledning nr. 5/1984 om "Ekstern støj fra virksomheder".

4.5 Gødningshåndtering

Gødningssystemer

Der findes principielt tre forskellige systemer til håndtering af husdyrgødning: Flydende gødning (gylle), fast gødning og ajle samt dybstrøelse.

Endvidere forekommer der udendørs svineproduktion, hvor gødningen ikke opsamles. Der er udarbejdet et byggeblad for udendørs sohold, som stiller krav om visse driftsmæssige forhold. Byggebladet skal indarbejdes i en godkendelsessag.

Påfyldningsplads

Specielt husdyrbrug, som har et husdyrgødningssystem med gylle, har ofte store lagertanke til den flydende gødning. Fra disse lagertanke vil der være mange påfyldninger af gyllevogne, og for at undgå spild af flydende gødning, kan der stilles krav om, at der etableres påfyldningsplads med afløb til opsamlingsbeholder for flydende husdyrgødning.

Udspredningsareal

Ved vurdering af udspredningsarealet, skal man være opmærksom på, at braklagte arealer og arealer, som er omfattet af ledsageforanstaltninger - 20 årig udtagning/arealer med nedsat gødning, ikke fuldt ud kan indgå i udspredningsarealet.

Man skal endvidere være opmærksom på, om der på ejendommen anvendes affaldsprodukter, slam, kartoffelfrugtsaft, græssaft fra pillepresning, mejerivand som valle osv.

Aftaler

Skal harmonibestemmelserne opfyldes ved at indgå aftale om udbringning på anden ejendom eller ved at medregne tilforpagtede arealer, skal godkendelsesmyndigheden være opmærksom på, om aftalerne er indgået, eller godkendelsen skal gøres betinget af, at aftalerne skal foreligge, før godkendelsen udnyttes.

MIS-system

Leveringsaftaler kan med fordel indlæses på EDB, f.eks. Kommunedatas MIS-system, for at der derigennem kan føres effektivt tilsyn med harmonibestemmelserne.

Fra gyllebeholdere kan der være betydelige lugtgener ved omrøring. Fra møddingen kan der være lugt- og fluegener. I øvrigt er opbevaring og anvendelse af husdyrgødning i vidt omfang reguleret af de generelle regler for opbevaring og anvendelse af husdyrgødning, jf. bekendtgørelse nr. 1159 af 19. december 1994 om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. (husdyrgødningsbekendtgørelsen).

Sikkerhed ved gylleanlæg

Ved opførelse af gylleanlæg bør det sikres, at de tekniske installationer indrettes og placeres, således at gylleudslip undgås. Eksempelvis bør el-installationer i tilknytning til pumpesystemer indrettes på en sådan måde, at pumpen ikke utilsigtet kan startes.

Ved gennemgang af byggeprojekter, hvor gyllekanaler indgår, skal man især være opmærksom på, at AT-anvisning nr. 2.6.1.1., marts 1988 er overholdt. Mangelfuldt udførte anlæg kan resultere i frigivelse af svovlbrinte i stalden.

Endvidere er der mulighed for at stille skærpede vilkår med hensyn til placering af beholderen i forhold til vandløb, søer, alm. vandforsyningsanlæg m.v.

4.6 Spildevand

Det er vigtigt, at der i godkendelsen er taget stilling til mulige spildevandsforekomster. Specielt skal det indgå i vurderingen, hvilke stoffer, der kan være indeholdt i spildevandet - f.eks. om der kan forekomme pesticidrester.

Spildevandsbekendtgørelsen

Efter Miljø- og Energiministeriets bekendtgørelse nr. 310 af 25. april 1994 om spildevandstilladelser m.v. efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 3 og 4 (spildevandsbekendtgørelsen), kan der af kommunalbestyrelsen eller amtsrådet gives tilladelse til udledning, nedsivning samt tilførsel til offentlig kloak af spildevand efter reglerne i kapitel 5, 6 og 10.

Det er kun spørgsmål om udledning af spildevand direkte til vandløb, søer eller havet fra en listevirksomhed, der skal behandles samtidig med afgørelsen om godkendelse og som sådan skal indgå i godkendelsen, jf. miljøbeskyttelseslovens § 34, stk. 2.

Tilladelse til udledning til kloak/nedsivning er således ikke omfattet af den 8 årige retsbeskyttelse.

Spildevandstyper

Som spildevand betragtes ikke f.eks. gødning, ajle og bekæmpelsesmidler, der derfor ikke er omfattet af ovennævnte adgang til at give tilladelser.

Spildevand fra landbrugsejendomme vil typisk omfatte tagvand og vand fra befæstede arealer samt husspildevand. Dertil kommer visse former for spildevand, der specielt er relateret til landbrugsproduktionen.

Tagvand og vand fra befæstede arealer

Tagvand og vand fra befæstede arealer, hvor der ikke forekommer spild af husdyrgødning, bør normalt ikke tilledes gødningsbeholderen, af hensyn til beholderkapaciteten, da det kan dreje sig om ganske store vandmængder.

Husspildevand

Husspildevand herunder fra toilet må ikke tilledes gødningsbeholderen og udspredes på landbrugsjord, jf. husdyrgødningsbekendtgørelsens definition af, hvilket spildevand, der er omfattet af denne bekendtgørelse.

Mælkerumsvand m.m

De former for spildevand der er defineret i husdyrgødningsbekendtgørelsen er alene mælkerumsvand samt vand fra vask af produkter fra husdyrhold f.eks. ægvaskevand, samt fra vask af foderrekvisitter og lignende fra almindelig landbrugsdrift.

Disse spildevandsforekomster kan føres til beholder for flydende husdyrgødning. Af hensyn til opbevaringskapaciteten i gødningsbeholderen vil det dog ofte være praktisk at lede spildevandet til særskilt beholder, der kan være uden overdækning. Det må udbringes på landbrugsjord uden særlig tilladelse, dog under overholdelse af udbringningsreglerne for henholdsvis flydende gødning eller spildevand, jf. husdyrgødningsbekendtgørelsens kapitel 10.

Vask af stalde

Vand fra vask af stalde betragtes som flydende husdyrgødning og vil normalt føres til beholder for flydende husdyrgødning. Det skal udbringes efter reglerne for udbringning af flydende husdyrgødning.

En undtagelse er vaskevand fra nedvaskning af fjerkræstalde, som kan betegnes som spildevand og som sådan udbringes efter reglerne for udbringning af spildevand i husdyrgødningsbekendtgørelsen.

Sprøjtemidler

Er der sprøjterester tilbage i sprøjten efter behandling af marken, bør bortskaffelse af sprøjterester primært foregå ved, at sprøjteresterne fortyndes og udspredes på den mark, der lige er sprøjtet.

Hvis påfyldning/vask af sprøjteudstyr foregår på fast vaskeplads, skal den have tæt bund med afløb til en tæt opsamlingsbeholder. Vaskevandet skal i så fald bortskaffes ved at lede det til gyllebeholderen eller særskilt beholder. Er der væsentlige mængder af sprøjtemidler i vaskevandet, skal det bortskaffes som farligt affald.

Rengøring af sprøjteudstyr må ikke udføres på steder, hvor der er afløb til søer og vandløb, f.eks. via rør og dræn.

Ved påfyldning af vand i forbindelse med brug af sprøjtemidler bør der drages omsorg for, at der ikke er mulighed for "tilbagesug". Der må derfor aldrig tages vand direkte fra en brønd/boring, et vandløb eller en sø.

4.7 Affaldshåndtering

Vilkår

Der kan i en afgørelse om godkendelse stilles vilkår om, hvilke affaldsarter og mængder, der må frembringes. Desuden kan der stilles vilkår om håndtering og opbevaring af affald på virksomhedens grund inden bortskaffelse, i det omfang det er nødvendigt af hensyn til belastningen af virksomhedens omgivelser. F.eks. om sortering af visse affaldsfraktioner eller om opbevaring af visse affaldstyper (f.eks. døde dyr) i bestemte containere.

Olie- og kemikalier

Giftige kemikalier skal opbevares i aflåst giftrum, jf. § 38 i Miljø- og Energiministeriets bekendtgørelse nr. 829 af 15. oktober 1993 og § 30 i bekendtgørelse nr. 768 af 23. august 1994 om bekæmpelsesmidler, og det kan være hensigtsmæssigt at stille vilkår om, at olie- og kemikalieaffald skal opbevares på befæstet areal med overdækning og uden afløb for at sikre jord og grundvand. Opbevaringen bør ske i brandsikret rum.

Slam

Opbevaring og anvendelse af affaldsstoffer til gødningsformål skal overholde bestemmelserne i Miljø- og Energiministeriets bekendtgørelse om anvendelse af affaldsprodukter til jordbrugsformål, og skal oplyses i ansøgningen af hensyn til beregning af den samlede belastning af udspredningsarealet.

Bortskaffelse af affald er reguleret i miljøbeskyttelseslovens kapitel 6 og de dertil hørende bekendtgørelser og reguleres derfor ikke i miljøgodkendelsen, men efter det af kommunalbestyrelsen vedtagne affaldsregulativ.

4.8 Renere teknologi

Definition

I henhold til miljøbeskyttelsesloven skal den, der påbegynder eller udøver virksomhed, som kan give anledning til forurening, træffe foranstaltninger til at forebygge eller begrænse forureningen ved kilden (renere teknologi). Ved eventuelle vilkår herom skal der være proportionalitet mellem foranstaltningerne og effekten heraf.

Virksomhedens opgave

Ved ansøgning om godkendelse påhviler det den enkelte virksomhed at redegøre over for myndighederne, hvilke muligheder virksomheden har for at anvende renere teknologi og for, hvorledes ressourceforbruget og miljøbelastningen kan nedbringes. Herunder redegøre for forbruget af vand, energi og andre hjælpestoffer.

Myndighedens opgave

Godkendelsesmyndigheden skal ved behandling af en ansøgning om godkendelse efter lovens kapitel 5 vurdere virksomhedens oplysninger og konklusioner. Myndighederne skal herunder sikre sig, at redegørelsen indeholder en stillingtagen til de muligheder for anvendelse af renere teknologi, der er beskrevet i relevante håndbøger og en eventuel brancheorientering. Myndighederne træffer herefter på baggrund af en konkret vurdering afgørelse i sagen.

Ikke bestemt teknologi

Der kan fra miljømyndighedens side stilles krav til virksomheder om forureningsbegrænsning på basis af principper om renere teknologi. Det bør ikke fastsættes som krav om anvendelse af en nærmere bestemt teknologi, men derimod som krav svarende til det forureningsniveau, der er opnåeligt ved anvendelse af renere teknologi.

I medfør af miljøbeskyttelseslovens § 41, stk. 5, kan vilkårene i en godkendelse ændres 8 år efter godkendelsens meddelelse, hvis det er miljømæssigt begrundet, eller der er udviklet renere teknologi (råvarer, produktionsmetoder og rensningsformer). Det følger heraf, at sådanne vilkårsændringer ikke kan ske inden udløbet af de 8 år. Det bør derfor allerede ved meddelelsen af godkendelsen vurderes, om der bør stilles vilkår vedrørende virksomhedens drift, således at denne giver anledning til mindst mulig forurening. Der kan eksempelvis være tale om indretning af drikkevandssystem, foderanvendelse, gødningshåndtering m.v.

5 Fastsættelse af vilkår

Mere vidtgående vilkår

Kommunalbestyrelsen kan ved meddelelse af godkendelse fastsætte mere vidtgående vilkår end bestemmelserne i husdyrgødningsbekendtgørelsen.

Konkret vurdering

En lang række vilkår om virksomhedens størrelse, placering m.v. vil kunne være standardvilkår i alle godkendelser. Ved anvendelse af standardvilkår, skal man være opmærksom på, at vilkårene bør meddeles ud fra en konkret vurdering.

8-årig retsbeskyttelse

Ifølge miljøbeskyttelsesloven er der en retsbeskyttelsesperiode på 8 år efter godkendelsens meddelelse, idet der i denne periode kun under visse nærmere fastlagte betingelser kan meddeles påbud eller forbud eller ændring af vilkår, jf. lovens § 41, stk. 4.

Dog kan tilsynsmyndigheden ifølge lovens § 72, stk. 2 revidere vilkårene for en godkendelse for at forbedre virksomhedens egenkontrol eller for at opnå et mere hensigtsmæssigt tilsyn. Dette indebærer, at vilkår om egenkontrol i form af analyser, journalføring m.v. kan ændres også inden for 8 års-perioden.

Derimod kan der ikke i medfør af § 72, stk. 2 ske ændringer af vilkår om produktions- og driftsforhold eller vilkårsændringer, som kan sidestilles med en skærpelse af emissionsvilkår. Sådanne vilkårsændringer kan kun ske inden for rammerne af lovens § 41, stk. 4, jf. ovenfor.

Vilkår skal kunne efterkommes

Der bør ikke fastsættes vilkår, som ikke med rimelig sandsynlighed vil kunne efterkommes. Hvis der eksempelvis fastsættes vilkår om, at der ikke må forekomme væsentlige lugtgener for omboende, bør det i forbindelse med sagsbehandlingen være rimeligt sandsynliggjort, at et sådant vilkår kan opfyldes under hensyntagen til de afstandsforhold og driftsforhold, der er tale om, og under hensyntagen til de afhjælpende foranstaltninger, der realistisk vil kunne gennemføres. Er dette ikke tilfældet, bør det overvejes at fastsætte andre vilkår, der kan nedbringe forureningen til det acceptable, eller hvis dette ikke er muligt, at meddele afslag på det ansøgte.

Følgende eksempler på vilkår vil kunne indgå i en godkendelse:

5.1 Generelle vilkår

Produktionens omfang	*"Godkendelsen omfatter x årssøer/slagtesvin produceret pr. år/-kyllinger produceret pr. år/æglæggende høns/andet fjerkræ svarende til i alt xx dyreenheder."*
Grundlaget for godkendelse	*"Virksomheden skal indrettes og drives i overensstemmelse med de oplysninger, der ligger til grund for godkendelsen"*
Døde dyr	*"Animalsk affald, herunder selvdøde dyr, må ikke nedgraves eller opbevares sammen med fast eller flydende gødning, men skal bortskaffes til autoriseret destruktionsanstalt og opbevares i containere således, at der i tidsrummet inden afhentning ikke opstår uhygiejniske forhold."*
Fluer	*"Der skal på ejendommen foretages en effektiv fluebekæmpelse i overensstemmelse med retningslinierne fra Statens Skadedyrlaboratorium."*
Husaffald	*"Husaffald skal opbevares og bortskaffes i overensstemmelse med de almindelige regler i x kommune for opbevaring og bortskaffelse af sådant affald, jf. regulativ XX."*
Olie og kemikalier	*"Olie- og kemikalieaffald skal anmeldes, opsamles, transporteres og bortskaffes i overensstemmelse med de til enhver tid gældende bestemmelser herom. Der henvises især til bekendtgørelse nr. 804 af 15. december 1989 om olie-og kemikalieaffald samt de dertil hørende kemikalieaffaldskort.* *Bortskaffelsen skal ske i samråd med x kommune, teknisk forvaltning, jf. regulativ for afhentningsordning for emballeret olie- og kemikalieaffald."*
Andet affald	*"Andet affald skal bortskaffes efter x kommunes anvisninger, der henvises til regulativ for andet affald - herunder anvisning af bortskaffelsesmulighed, jf. regulativ XX."*
Gift	*"Midler der er klassificeret som giftige og meget giftige skal opbevares i aflåst giftrum."*
Støj	Da landbrugsvirksomheder kan ligge i områder med både boliger og erhverv, vil det være rimeligt at tage udgangspunkt i de i Miljøstyrelsens vejledning nr. 5/1984 nævnte støjgrænser for områder for blandet bolig og erhvervsbebyggelse, når der skal fastsættes støjvilkår:

"Virksomhedens bidrag til det ækvivalente, korrigerede støjniveau i dB(A) målt i skel ved nærmeste nabobeboelse, må ikke overstige:

Dag kl. 07.00 - 18.00 55 dB(A)
Aften kl. 18.00 - 22.00 45 dB(A)
Nat kl. 22.00 - 07.00 40 dB(A)

Maksimal værdien af støjniveauet må om natten ikke overstige 55 dB(A)."

Miljømæssig forsvarlig udbringning

"Der skal til enhver tid over for tilsynsmyndigheden, x kommune, kunne fremlægges sædskifte- og gødningsplaner, som kan dokumentere, at gødningen udbringes i henhold til husdyrgødningsbekendtgørelsen."

Hygiejne

"Hele ejendommen og dens omgivelser skal renholdes således, at lugtgener begrænses mest muligt."

"Opbevaring af foder skal ske på sådan en måde, at der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr (rotter m.v.)."

Udnyttelse af godkendelse

"Godkendelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 2 år fra dato."

5.2 Vilkår i relation til husdyrgødningsbekendtgørelsen

For så vidt angår indretning og drift af stalde og opbevaringsanlæg og udbringning af husdyrgødning, kan der stilles vilkår, der henviser til husdyrgødningsbekendtgørelsen.

Vilkår om opbevaring og udspredning af husdyrgødning

"Indretning og drift af stald og opbevaringsanlæg for husdyrgødning samt opbevaring og udbringning af husdyrgødning skal ske i overensstemmelse med reglerne i bekendtgørelsen om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v."

Der skal altid stilles vilkår om opbevaringskapacitet og om areal til udspredning.

Opbevaringskapacitet

"Ejendommen skal have mindst 9 måneders opbevaringskapacitet."

Opbevaring

"Skriftlige aftaler om levering af husdyrgødning til opbevaring på anden ejendom skal være af mindst 5 års varighed. Kopi af aftalerne skal fremsendes til kommunen senest 1/2 år før, aftalen træder i kraft. De af afdeling for Landboret udarbejdede standardkontrakter bør anvendes. En aftale skal være vedlagt kortmateriale, der viser placeringen af eventuelle markstakke."

"Harmonireglen"

"Har virksomheden ikke tilstrækkelig areal til opfyldelse af harmonibestemmelsen, skal der foreligge skriftlige forpagtningsaftaler eller anden skriftlig aftale om udbringning af gødning uden for ejendommen til opfyldelse heraf".

Det skal bemærkes, at 1 årige aftaler om udbringning af gødning fra 1. september 1997 højst kan etableres for 35 ha, jf. § 28, stk. 4, i husdyrgødningsbekendtgørelsen. Aftaler udover 35 ha skal være 3 årige.

Forpagtningsaftale eller anden skriftlig aftale

"Forpagtningsaftaler eller andre skriftlige aftaler om afsætning af overskydende gødning skal være af mindst 1 års varighed regnet fra 1. august. Dog kan der efter 1. september 1997 etableres 1-årige aftaler for højst 35 ha. For den del af det nødvendige areal, som efter 1. september 1997 ikke ejes eller dækkes af 1-årige aftaler, skal der foreligge skriftlige aftaler, som til enhver tid dokumenterer, at der kan disponeres over det fornødne areal mindst 3 år frem i tiden. Kopi af aftalerne skal fremsendes til kommunen senest ½ år før, aftalen træder i kraft. De af afdeling for Landboret udarbejdede standardkontrakter bør anvendes."

Aftaler om gødningsopbevaring og udbringning bør indeholde angivelse af tidspunkt for leverancer, idet dette kan have afgørende betydning for opbevaringskapacitet.

Ved vurdering af godkendelsesansøgningen bør størrelsen af det areal, der skal træffes aftale om, og antallet af aftaler indgå i vurderingen af både støj- og lugtgener i forbindelse med bortkørslen.

Transport af gødning fra virksomheden skal foregå i overensstemmelse med Landbrugs- og Fiskeriministeriets bekendtgørelse nr. 776 af 24. August 1994 om transport.

5.3 Øvrige vilkår

Ulempevilkår

Selvom det vurderes, at lokaliseringen ikke vil give væsentlige gener, bør der være mulighed for, at kommunalbestyrelsen kan gribe ind, hvis driften af virksomheden sker på en sådan måde, at generne for omgivelserne går ud over det, der blev lagt til grund ved meddelelse af godkendelsen, eksempelvis hvis der ikke opretholdes en god hygiejne.

Lugt/støv

Det er f.eks. vanskeligt at fastlægge lugtemissionen fra ventilationsanlæg på et husdyrbrug, jf. vejledningens afsnit 4.3, ligesom der ikke er fastlagte grænser for udsendelse af støv.

I de situationer vil følgende vilkår kunne anvendes:

"Virksomheden må ikke give anledning til væsentlige lugt- og støvgener uden for ejendommens areal."

"Staldventilationen skal indrettes, så lugtudslip herfra ikke giver lugtgener som af tilsynsmyndigheden vurderes til at være væsentlige for området."

Det bemærkes, at det kan være relevant at udforme lugtvilkårene således, at der ikke må være væsentlige lugtgener ved beboelse uden for ejendommens areal.

Der kan også stilles vilkår i forbindelse med udspredningen af husdyrgødningen.

"Udspredning af gylle skal ske i overensstemmelse med god landmandspraksis, således at lugtgener og ammoniakfordampning søges begrænset. På den del af ejendommens areal, der er beliggende vest for xx by og nærmere end 200 meter fra denne, skal udbringning ske med nedfælder eller slæbeslanger."

Af eksempler på øvrige vilkår kan nævnes:

"Ventilationsanlæg på såvel nye som eksisterende bygninger skal udføres således, at der ikke opstår væsentlige lugt- eller støjgener for de omkringboende. Staldventilatorer skal renholdes og justeres efter behov."

"Fodersiloer skal indrettes således, at støvgener i forbindelse med indblæsning af foder undgås, f.eks. med melcykloner eller anden støvbegrænsende foranstaltning."

"Der skal etableres påfyldningsplads for gylle ved lagertank med afløb til opsamlingsbeholder."

I konkrete afgørelser kan det være nødvendigt at stille vilkår om bortskaffelse af spildevand, tagvand, vand fra befæstede arealer, spildevand fra mælkerum og lignende. Se i øvrigt afsnit 4.6.

Vilkår til fjerkræfarme

Fjerkræproduktionen kan give anledning til, at der bør stilles særlige vilkår. I slagtekyllingeproduktionen og enkelte andre produktionsformer anvendes dybstrøelse på gulv. Gødningen har derfor en sammensætning og et tørstofindhold, der gør, at det kan lagres i marken som kompost. Følgende vilkår kan derfor bruges:

Gødningsopbevaring

"Gødning med et tørstofindhold på mindst 30% kan opbevares i markstakke, der skal overdækkes. Oplaget skal opfylde afstandskravene i bekendtgørelse om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning og ensilage m.v. § 6, stk. 1, og må ikke medføre risiko for forurening af grundvand og overfladevand."

Markstakke

"Når fast gødning opbevares i markstakke skal den overdækkes med et vejrbestandigt vandtæt materiale straks efter etablering, f.eks. plastic eller stempelslag fra halmballer."

"Inden etablering skal placeringen godkendes af kommunen."

"Markstakke må højst være placeret på samme sted i 12 måneder. Der skal derefter gå 5 år før gødningen igen må placeres på samme sted."

"Kun gødning, der indgår i virksomhedens mark- og gødningsplan, må opbevares på virksomhedens areal."

Kyllinge- og Kalkunproduktion

Ved kyllinge- og kalkunproduktion vil det være nødvendigt at stille vilkår om vaskevandet.

Vaskevand

Ved kyllingeproduktion afvaskes staldene mellem hvert hold kyllinger. Spildevandet herfra kan opbevares og udspredes efter reglerne om spildevand i bekendtgørelse om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning og ensilage m.v. Opbevaringskapaciteten skal sættes til mindst een gang afvaskning.

Følgende vilkår vedrørende fjerkræproduktion kan eventuelt anvendes:

"Vaskevandet fra rensning af staldene, fra ægvask og ægpakkeri skal opsamles i beholder og må herefter anvendes i overensstemmelse med bestemmelserne for spildevand i husdyrgødningsbekendtgørelsen."

"Opsamlingsbeholderen skal have en kapacitet svarende til mindst een afvaskning af staldene. For ægvaskevand skal opbevaringskapaciteten være mindst 3 måneder."

Andeproduktion

Ved andeproduktion er det nødvendigt at stille vilkår omkring markfolde og andedamme.

Ved produktion af slagteænder og -gæs går ænderne/gæssene i åbne markfolde. Belægningen i markfoldene er ½ - 1 and/m^2 (¼ -½ gås/m^2). En sådan produktion giver en meget stor belastning med kvælstof og fosfor på de pågældende arealer samt en stor risiko for udvaskning af kvælstof. Derfor bør der i hvert enkelt tilfælde stilles vilkår om brugen af f.eks. åbne markfolde.

Følgende vilkår kan anvendes:

Folde skal indgå

"Belægningen må højst være 1 and/m²/år eller (½ gås/m²/år)."

"En markfold må højst bruges til opfedning af ænder/gæs hvert 2. år. Foldene skal i øvrigt indgå i det almindelige sædskifte."

Ved produktion i åbne folde kan spild fra vandingssystemet give anledning til problemer. Der kan derfor være grund til at stille vilkår om, at dette spild skal opsamles, eller at vandautomaterne skal flyttes rundt i folden.

Følgende vilkår kan anvendes:

Placering af vandere

"Vandere skal placeres over støbte kummer, hvori vandspildet kan opsamles."

"Vanderne skal mellem hvert hold flyttes rundt i folden efter en forud fastlagt plan."

"Hvis foldarealerne skråner stærkt mod et vandløb, kan det være nødvendigt at stille skærpede vilkår for at hindre overfladisk afstrømning fra foldene."

Andedamme

Ved andeproduktion kan der være etableret en andedam i hjørnet af folden. Da der sker en stor gødningsafsætning omkring vandkanten med efterfølgende udvaskning til selve dammen, bør der stilles vilkår om denne udformning. Der bør som minimum indlægges en tæt membran af svær plastfolie (lossepladsfolie). Ved flytning af andedammen skal vand og bundslam udspredes på landbrugsjord.

5.3.1 Vilkår om egenkontrol

Det er vigtigt, at godkendelsen indeholder vilkår om den driftskontrol, som virksomheden selv skal foretage, så myndighedernes tilsyn som udgangspunkt kan begrænses til en stikprøvekontrol. Kontrolvilkår kan udformes således:

Støjmåling

"Hvis tilsynsmyndigheden skønner, at eventuelle klager vedrørende støj er velbegrundede, skal virksomheden for egen regning eftervise, at de stillede støjkrav er overholdt. Støjmåling kan maksimalt kræves een gang pr. år, og skal foretages i overensstemmelse med Miljøstyrelsens vejledning nr. 5/1984 "Måling af ekstern støj fra virksomheder"

Lugtprøver

"Såfremt tilsynsmyndigheden skønner, at eventuelle klager vedrørende lugt fra ventilation af staldene er velbegrundede, skal virksomheden lade foretage undersøgelse af forskellige lugtkilder og/eller behandling af afkastluften, således at lugten udenfor staldene formindskes."

5.4 Generelle forhold

I enhver godkendelse bør følgende forhold nævnes:

"Virksomheden må ikke udvides eller ændres bygnings- eller driftsmæssigt på en måde, der indebærer forøget forurening, før udvidelsen eller ændringen er godkendt i henhold til § 33 i miljøbeskyttelsesloven."

"Ændringer i ejerforhold (eller hvem der er ansvarlig for driften) skal meddeles tilsynsmyndigheden."

"Inden etablering, udvidelse eller ændring af anlæg omfattet af kapitel 3-8 i husdyrgødningsbekendtgørelsen, skal der indgives en anmeldelse til kommunalbestyrelsen, jf. bekendtgørelsens § 29, stk. 1 og § 29a, stk. 1."

Afgørelsen skal overholde de formelle regler om beslutning og klage, som findes i miljøbeskyttelseslovens kapitel 10 og 11. Ved alle godkendelser efter miljøbeskyttelsesloven kapitel 5 skal der altid foretages offentlig annoncering.

Klagevejledning

"Afgørelsen kan påklages af virksomheden selv og enhver, der har en individuel, væsentlig interesse i sagens udfald, jf. § 98 i miljøbeskyttelsesloven.

Endvidere er de i lovens §§ 99 og 100 nævnte landsdækkende og lokale foreninger og organisationer klageberettigede i det omfang, der er tillagt dem klageret."

"Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen eller beslutningen er meddelt. Er afgørelsen eller beslutningen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsestidspunktet, jf. § 93 i miljøbeskyttelsesloven."

Søgsmål

"Denne afgørelse kan indbringes for domstolene indtil 6 måneder efter den (dato, måned, år), hvor afgørelsen bliver offentliggjort, jf. miljøbeskyttelseslovens § 101."

6 Klagevejledning

Klagemyndighed

Godkendelsesmyndighedens afgørelse efter lovens kapitel 5 kan påklages til Miljøstyrelsen. Miljøstyrelsens afgørelser kan påklages til Miljøklagenævnet, såfremt de er større eller principielle. Miljøklagenævnet afgør selv, hvilke sager det kan tage op til behandling.

Klagevejledning

Ved meddelelse af afgørelser skal der gives klagevejledning. Det skal heri oplyses, at afgørelsen kan påklages til Miljøstyrelsen, at en eventuel klage skal fremsendes til den myndighed, der har truffet afgørelsen, datoen for klagefristens udløb samt at klage skal være modtaget af den nævnte myndighed senest den dag klagefristen udløber.

Klagefrist

Ifølge lovens § 93 er klagefristen 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt. Ved offentlige bekendtgørelser regnes klagefristen altid fra bekendtgørelsen. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller helligdag, forlænges klagefristen automatisk til den følgende hverdag.

7 Forholdet til anden lovgivning

Inden der meddeles godkendelse efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 5 bør kommunalbestyrelsen sikre, at bestemmelser i anden lovgivning er overholdt, herunder at de nødvendige godkendelser, tilladelser og dispensationer efter anden lovgivning er indhentet.

Foreligger der endnu ikke de nødvendige tilladelser eller dispensationer efter anden lovgivning, skal der ved meddelelse af miljøgodkendelse gøres opmærksom på, at godkendelsen ikke kan udnyttes, før disse foreligger.

Af love, som kan have betydning i forbindelse med etablering af en virksomhed omfattet af denne vejledning, kan nævnes lov om planlægning, herunder VVM-bestemmelserne, jf. afsnit 3.4, vandforsyningsloven, naturbeskyttelsesloven, byggelovgivningen, vejlovgivningen, landbrugsloven, arbejdsmiljøloven, herunder Arbejdstilsynets anvisning om gylleanlæg samt lov om kemiske stoffer og produkter.

8 Tilsyn og håndhævelse

Kommunalbestyrelsen

Ifølge miljøbeskyttelseslovens kapitel 9 er det kommunalbestyrelsen der påser, at loven og de regler, der er fastsat med hjemmel i loven, overholdes, og kontrollerer, at vilkår i godkendelser og påbud eller forbud efterkommes.

Aktivt tilsyn

Det forudsættes, at tilsynsmyndigheden fører et aktivt tilsyn med virksomhederne. Dette indebærer, at tilsynsmyndigheden med passende mellemrum foretager kontrol på virksomhederne. Tilsynsmyndigheden kan således ikke nøjes med at tage klager op til behandling.

I den sammenhæng er det vigtigt, at kommunen i godkendelserne har stillet nogle klare vilkår om virksomhedens egenkontrol, da det er denne egenkontrol, der skal danne grundlaget for et effektivt tilsynsarbejde. Ved tilsyn med landbrugsvirksomheder kan det anbefales særligt at have opmærksomheden henledt på, om godkendelsens bestemmelser om opbevaring og anvendelse af husdyrgødningen overholdes. Der henvises i øvrigt til Miljøstyrelsens vejledning nr. 3/1994 om "Tilsyn med landbrug".

Effektiv håndhævelse

Der skal lægges meget vægt på, at der sikres en effektiv håndhævelse af miljølovens regler. Derfor er det i miljøbeskyttelseslovens § 68 indskærpet, at tilsynsmyndigheden har pligt til at søge et konstateret, ulovligt forhold bragt til ophør, med mindre der er tale om forhold af ganske underordnet betydning. Se Miljøstyrelsens vejledning nr. 12/1992 om håndhævelse af miljøbeskyttelsesloven.

Bilag 1 - Staldanlæg til kvæg og svin

Drift af staldanlæg til kvæg og svin

Dyrenes gødning skal fjernes kontinuerligt eller regelmæssigt, så der er sikret en god staldhygiejne. Gødningen kan forekomme som:

1. Fast husdyrgødning og ajle.
   (Fast gødning opbevares på møddingplads og ajle i lukket gødningsbeholder).
2. Flydende husdyrgødning (gylle), som er en naturlig blanding af fast gødning og ajle.
   (Flydende gødning opbevares i gødningsbeholder).
3. Dybstrøelse.
   (Kompostlignende dybstrøelse kan opbevares i markstak).
4. Udendørs svineproduktion.

Opsamling af husdyrgødning

Opsamling af husdyrgødning kan foregå på forskellige måder, afhængig af dyreart og produktionssystem. Opsamlingsmåden influerer bl.a. på gødningens tørstofindhold, når den forlader stalden, og har dermed betydning for, hvordan gødningen kan opbevares.

Husdyrgødningens fysiske egenskaber

Husdyrgødningens fysiske egenskaber afhænger meget af foderart og fodringsmetode (tørfodring-vådfodring). Ved tørfodring af svin vil tørstofindholdet i gyllen være ca. 5-10% (uden vandspild m.v.) og ved vådfodring ca. 2-6% (uden vandspild m.v.), hvilket influerer på mulighederne for håndtering som vist i følgende figur:

Opsamling og håndtering af husdyrgødning

Tørstof %	**0**	**5**	**10**	**15**	**20**	**25**	**30**
Konsistens	-I-	flydende	-I-	halvfast	-I-	fast	-I- kompost
Håndtering	-I-	pumpning	-I-	skrabning			-I- traktor m. frontlæsser/minilæsser
Opbevaring	-I-	gødnings-beholder	-I-	møddingsplads			-I- markstak

Ved tørstofindhold over 10% begynder der at opstå problemer med, at gyllen selv kan flyde ud af kanalerne. De fysiske egenskaber afhænger også meget af strøelsesmængden.

1. *Fast husdyrgødning og ajle* opsamles i grebning (for køer) eller i rensegange (for svin).
   Systemet blev tidligere anvendt i næsten alle stalde og er velegnet, hvor der anvendes halmstrøelse.
   a. Den faste del af gødningen fjernes 1 eller 2 gange dagligt med skovl og trillebør.
   b. I nyere og moderniserede stalde fjernes den faste del ved hjælp af et mekanisk skraberanlæg.
   c. Den flydende del løber af sig selv gennem gulvafløb, slamkiste og rørledning til gødningsbeholder.
      Efter rensning/udmugning bringes der strømateriale til dyrene. (Gælder kun for de systemer, hvor der anvendes strøelse).

2. *Flydende husdyrgødning*
   I stalde, hvor der ikke anvendes strøelse eller kun i meget små mængder, er tørstofindholdet i gødningen normalt så lille, at gødningen kan bringes til at flyde af sig selv, når der tages behørigt hensyn hertil under udformningen af kanalsystemer. Eventuelt kan der benyttes skraberanlæg for at transportere gødningen til pumpebrønd.
   a. Ved anlæg til flydende gødning skal gyllekanalen afdækkes med et gulvmateriale, der tillader gødningen at passere, men tillige er sådan udført, at dyr og mennesker kan færdes på det uden at komme til skade. (Der skal udføres et solidt og sikkert drænet gulv).
   b. I stedet for kontinuerlig tømning kan gødningen sluses ud i portioner. Udslusningen foretages normalt, når kanalen er fyldt (kaldet træk- og slipsystemet). I disse anlæg forsynes kanalen med et spjæld, der holder gødningen tilbage i en ønsket periode. Når der åbnes for spjældet, sluses gødningen ud i forbeholderen i løbet af få minutter.
   c. Udslusningen kan foregå gennem kanaler eller gennem rørledning. Rørledningerne kan f.eks. anbringes under gyllekanal (benævnes "rørudslusning"). Herved bliver det muligt at sammenkoble flere staldes udslusningssystem, uden at ventilationsluft kan passere fra et staldafsnit til et andet gennem gødningssystemet.

Vedrørende indretning af gødnings- og gylleanlæg henvises til Arbejdstilsynets anvisninger.

3. *Dybstrøelse*
   Stalde med dybstrøelse bruges til grupper af dyr i løsdrift. Staldene kan være indrettet, så fodring, vanding m.v. sker ved eller på dybstrøelsesarealet, eller så fodring m.v. sker på et særligt areal i tilslutning til dybstrøelsen.

Ædepladser uden for dybstrøelsesarealer til kvæg og svin kan være indrettet som fast gulv med gulvafløb eller som spaltegulv over gyllekanal typisk med afledning af gylle til beholder udenfor stalden.

Ved separat ædeplads forventes, at 25-75% af gødning og ajle afsættes på dette areal, resten på dybstrøelsesarealet (hvilearealet). Fordelingen afhænger af den endelige indretning, dyreart, driftsforhold m.v.

Strømateriale til dybstrøelse kan være halm, snittet halm, sphagnum, savsmuld, træflis eller lignende.

Dybstrøelsen etableres ved udlægning af betydelige mængder strømateriale til start (normalt 0,2-0,3 m) og løbende vedligeholdelse ved f.eks. daglig eller ugentlig tilførsel af yderligere strømateriale.

Ved hensigtsmæssig indretning og drift opnås en (begyndende) komposteringsproces i dybstrøelsen. Materialet udvikler varme, som fremmer fordampning af vand. Gødning og dybstrøelse opsamles i stalden over perioder på ca. 40 dage (fjerkræ) til ca. 12 måneder (malkekvæg) afhængig af dyreart, produktion og indretning.

I kvæg- og fårestalde vil dybstrøelse, der har ligget i en stald 3-4 måneder, ofte være så kompostlignende, at det kan opbevares i marken som kompost. Skal dybstrøelse fra svinestalde opbevares som kompost i markstak, er det nødvendigt med yderligere sammenblanding inden opsætning i miler, da svin ikke naturligt fordeler gødningen over hele måtten. Dybstrøelse fra fjerkræstalde kan være kompostlignende allerede efter 1-2 måneder. Komposten skal have et tørstofindhold på mindst 30% i ethvert delparti, hvis det skal opbevares i overdækket markstak. I perioder, hvor udspredning og nedpløjning på marken kan ske i forbindelse med tømning af dybstrøelsesstalde, undlades etablering af markstak.

4. *Udendørs svineproduktion*

Sohold

Arealer til udendørs svinehold modtager den gødning og urin, der afsættes af dyrene i den givne periode. I sommerhalvåret kan f.eks. drægtige søer optage en del af den daglige foderration ved afgræsning på arealet. I øvrigt henvises til Landbrugets Byggeblad vedr. driftsvejledning for udendørs sohold.

Det anses for miljømæssigt forsvarligt at holde 15 søer pr. ha, ved 4 ugers fravænning når

- der er en veletableret bevoksning af græsarter på arealet ved ibrugtagningen,
- søerne forsynes med næsering, der begrænser omfanget af oprodning i jorden,
- der tilstræbes bedst mulig fordeling af gødning og urin på arealet ved regelmæssig flytning af hytter og foderplads,
- der dyrkes en kvælstofforbrugende afgrøde på arealet i året efter anvendelsen til sohold, og
- der tidligst holdes svin på arealet igen efter 1 års forløb.
- omlægning af arealet fra svineproduktion til planteproduktion sker om foråret, således at der kan etableres en afgrøde umiddelbart efter, at dyrene er fjernet fra arealet, for derved at opnå den bedste udnyttelse af næringsstofferne fra svineholdet.

På længere sigt anbefales, at samme areal højst bruges til sohold hvert tredje år. Herved tilgodeses hensyn til lavest mulig ophobning af sygdoms- og parasitsmitte samt ophobning af plantenæringsstoffer (fosfor) på arealet.

Slagtesvin

Produktion af slagtesvin udendørs foregår på nuværende tidspunkt kun i mindre omfang, men forskellige alternative produktionsformer er under afprøvning.

Ved udendørs slagtesvineproduktion skal reglerne i husdyrgødningsbekendtgørelsen for indretning af stalde m.v., herunder løbegårde i forbindelse med stalde, normalt overholdes. Ved opdræt af slagtesvin svarer 1,7 dyreenhed pr. ha til 50 svin opdrættet fra ca. 25 kg til ca. 95 kg.

Arealkrav til udendørs opdræt af slagtesvin afhænger af produktionsformen. Et udendørs areal til opdræt af slagtesvin belastes med den gødning og ajle, som svinene afsætter i løbet af opdrætsperioden.

Perioden med svin på et landbrugsareal bør veksle med perioder med kvælstofforbrugende afgrøder. Belægningen med slagtesvin, der opdrættes udendørs, bør ikke overstige 100 slagtesvin opdrættet pr. ha inden for et år, og i så tilfælde kun hvis opdrættet foregår i forårs- og/eller sommerperioden, således at der etableres en kvælstofopsamlende afgrøde umiddelbart efter at dyrene er fjernet fra arealet. Foregår opdrættet i andre perioder af året skal belægningen være mindre. Arealet skal friholdes for slagtesvin det følgende år, hvor der bør dyrkes en kvælstofforbrugende afgrøde på arealet.

Ved større belægning end 100 slagtesvin pr. ha bør opdrætsperioden for de enkelte hold deles på flere arealer (folde), så belast-

ningen i de enkelte folde højst svarer til 100 slagtesvin opdrættet pr. ha hvert andet år eller 50 slagtesvin pr. ha pr. år.

I det følgende er der vist planer og skitser af forskellige stald- og gødningssystemer, som er meget benyttede til kvæg og svin.

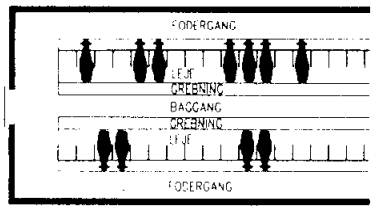

PLAN

SNIT

1. Plan og snit af bindestald med grebning

Fodring: 2 gange dagligt med trillebør, håndtrukket vogn eller motorfodervogn til kraftfoder og grovfoder (roer, ensilage m.v.). Evt. automatisk tildeling af kraftfoder og roer med vogn på hængebane eller fuldfoder efter ædelyst.

Udmugning: Mekanisk med frem- og tilbagegående skrabere i grebningen, 1-2 gange dagligt. Der benyttes halmstrøelse.

Ventilation: Styret ventilation, mekanisk eller naturlig.

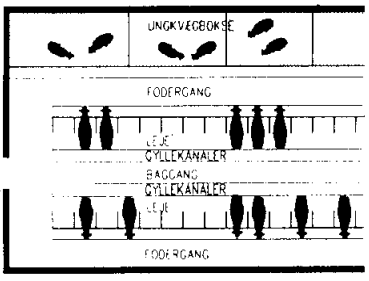

PLAN

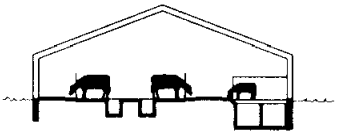

SNIT

2. Plan og snit af bindestald med gødningsriste

Fodring: 2 gange dagligt med trillebør, håndtrukket vogn eller motorfodervogn til kraftfoder og grovfoder.
Evt. automatisk tildeling af kraftfoder og roer med vogn på hængebane.

Udmugning: Flydende gødning-/gylle i kanaler, selvflydning til fortank. Der strøes med moderate mængder snittet halm.

Ventilation: Styret ventilation, mekanisk eller naturlig.

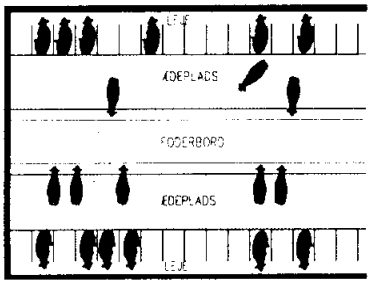

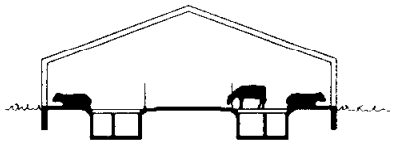

PLAN SNIT

3. Plan og snit af løsdriftstald med sengebåse

Fodring: 2 gange dagligt med trillebør, håndtrukket vogn eller motorfodervogn til kraftfoder og grovfoder. Evt. elektronisk tildeling af kraftfoder og roer i automater eller fuldfoder efter ædelyst.

Udmugning: Flydende gødning/gylle i kanaler. Dybe kanaler med selvflydning til fortank eller lave kanaler med mekanisk udrensning til tværkanal/fortank. Der strøes med moderate mængder snittet halm.

Ventilation: Naturlig ventilation. Styret eller manuelt reguleret.

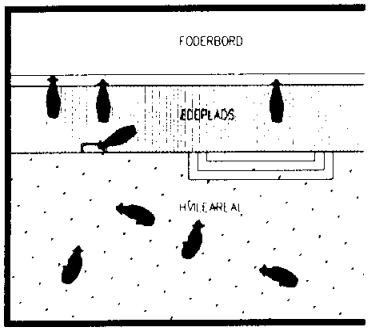

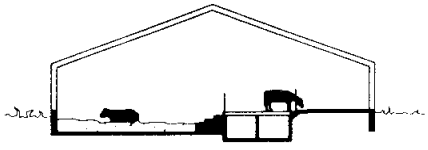

PLAN SNIT

4. Plan og snit af løsdriftstald med dybstrøelse

Fodring: 2 gange dagligt med motorfodervogn, traktortrukket vogn eller fuldfodervogn på foderbord til kraftfoder og grovfoder. Evt. elektronisk tildeling af kraftfoder og roer i automater eller fuldfoder efter ædelyst.

Udmugning: Hvileareal: Gødningsmåtte, der dagligt strøes op med langt halm. Gødningsmåtten henligger i stalden og ryddes 1-2 gange årligt. Gødningen omsættes i måtten og vil efter 3 måneder i stalden være kompostagtig. Højden

på gødningsmåtten ved rydning kan være 50-200 cm. Ryddes med traktor med frontlæsser, gummiged eller lignende.
Ædeplads: Flydende gødning/gylle. Dybekanaler med selvflydning til fortank eller lave kanaler med mekanisk udrensning til tværkanal/fortank.

Ventilation: Naturlig ventilation.

Alle staldtyper anvendes til malkekøer, men anvendes også til ungkvæg og ammekøer.

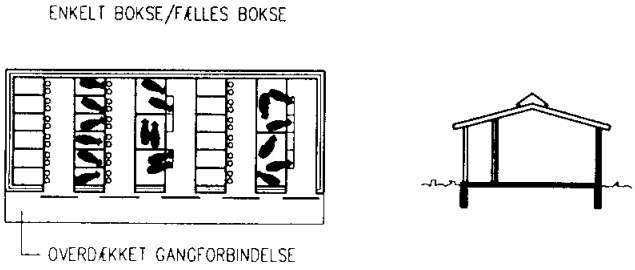

5. Plan og snit af kalvestald

Fodring: Manuel tildeling af mælk, kraftfoder og hø.

Udmugning: Der strøes dagligt med tørt halm i boksene. Gødningsmåtten fjernes med passende mellemrum, 1-3 måneder, afhængig af driftsformen. Ryddes manuelt eller med minilæsser/traktor med frontlæsser.

Ventilation: Mekanisk eller naturlig.

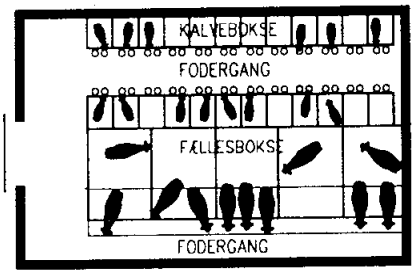

PLAN

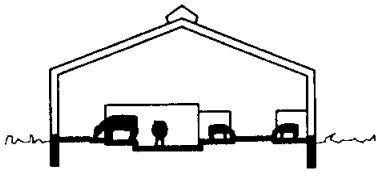

SNIT

6. Plan og snit af kalve-/ungkvægstald

Fodring: Manuel tildeling af kraftfoder og hø. Roer og ensilage tildeles med motorfodervogn.

Udmugning: Hvileareal med dybstrøelse og ædeplads med fast gulv. Ædepladsen renses ikke. Dyrenes frem- og tilbagegående bevægelser har en selvrensende effekt på ædepladsen. Hvilearealet strøes op med langt halm. Gødningsmåtten ryddes 2-4 gange pr. år med minilæsser/traktor med frontlæsser.

Ventilation: Mekanisk eller naturlig.

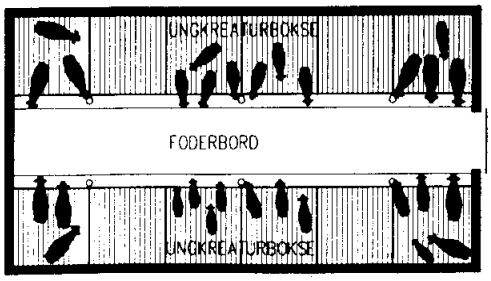

PLAN

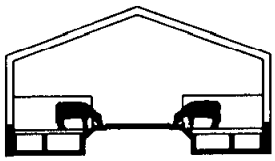

SNIT

7. Plan og snit af ungkvægstald med fuldspaltegulv

Fodring: 2 gange dagligt med trillebør, håndtrukket vogn eller motorfodervogn til kraftfoder og grovfoder (roer og ensilage).

Udmugning: Flydende gødning/gylle i kanaler. Dybe kanaler med selvflydning til fortank eller lave kanaler med mekanisk udrensning til tværkanal/fortank.

Ventilation: Styret ventilation, mekanisk eller naturlig.

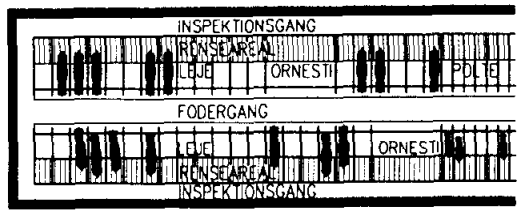

PLAN

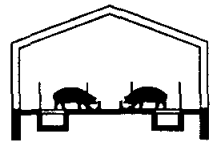

SNIT

8. Plan og snit af drægtighedstald til bundne søer

Fodring: Manuelt, 2 gange dagligt.

Udmugning: Mekanisk anlæg i gødningskanaler under spaltegulv. Der renses 1-2 gange dagligt, morgen og evt. aften. Minimalt forbrug af strøelse.

Ventilation: Mekanisk. (Naturligt kan forekomme).

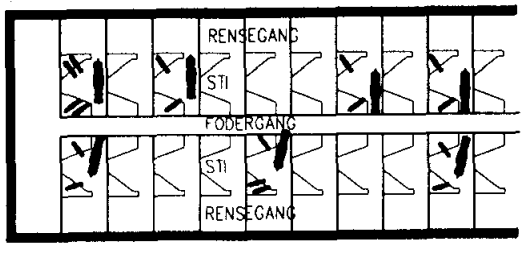

PLAN

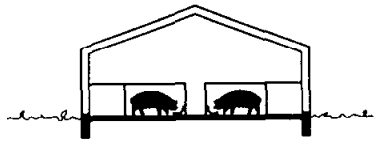

SNIT

9. Plan og snit af farestald til løsgående søer

Fodring: Manuelt, 2 gange dagligt.

Udmugning: Manuelt (mekanisk kan installeres). 1-2 gange dagligt. Der benyttes halmstrøelse.

Ventilation: Mekanisk.

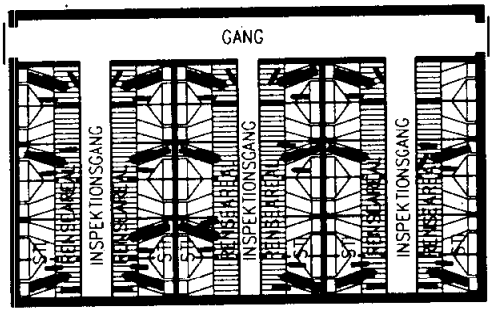

PLAN

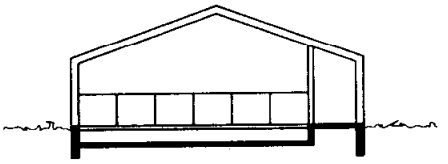

SNIT

10. Plan og snit af farestald til bundne søer

Fodring: Mekanisk, 2-3 gange dagligt, efter tidsindstilling.

Udmugning: Vakuum-udmugning i ca. 40-50 cm dybe gyllekanaler. Kanalerne tømmes via rørsystemer, når gyllen er ca. 10 cm under spaltegulvet. Der strøes med minimale mængder snittet halm.

Ventilation: Mekanisk.

Inventar til bundne søer må etableres frem til 31. december 1995 og må anvendes frem til 31. december 2005.

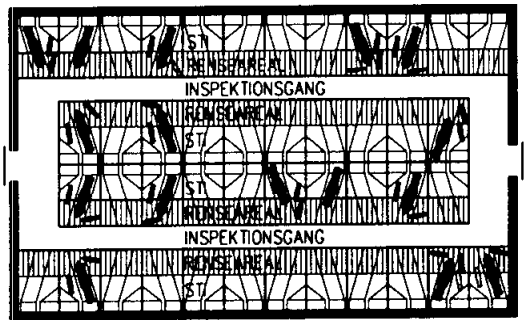

PLAN

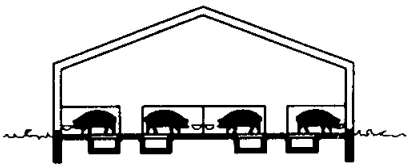

SNIT

11. Plan og snit af farestald til bundne søer

Fodring: Mekanisk, 2 gange dagligt, efter tidsindstilling.

Udmugning: Mekanisk anlæg i gødningskanaler under spaltegulv. Der renses 1-2 gange dagligt. Der benyttes halmstrøelse.

Ventilation: Mekanisk.

Inventar til bundne søer må etableres frem til 31. december 1995 og må anvendes frem til 31. december 2005.

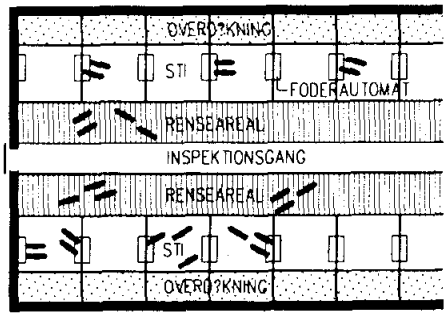

PLAN

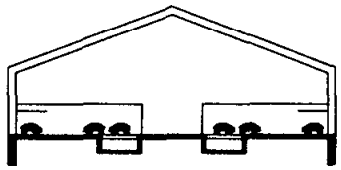

SNIT

12. Plan og snit af smågrisestald. 10 grise pr. sti.

Fodring: Manuelt, ca. 3 gange dagligt.

Udmugning: Gyllekanaler indrettes for selvtømning. Der kan benyttes minimale mængder snittet halmstrøelse.

Ventilation: Mekanisk.

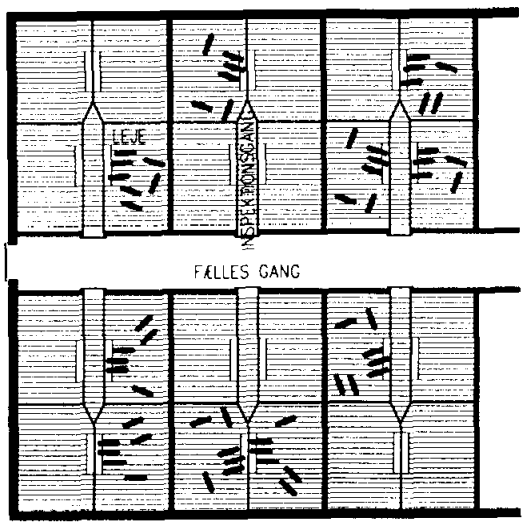

PLAN

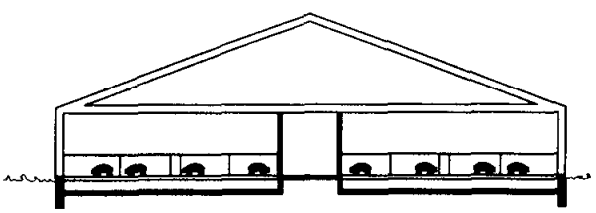

SNIT

13. Plan og snit af smågrisestald. 24 grise pr. sti.

Fodring: Manuelt, ca. 3 gange dagligt.

Udmugning: Gyllekummer med rørudslusning, "træk og slip" system. Der strøes ikke i stalden.

Ventilation: Mekanisk, automatisk styring med mulighed for manuel tilsætning.

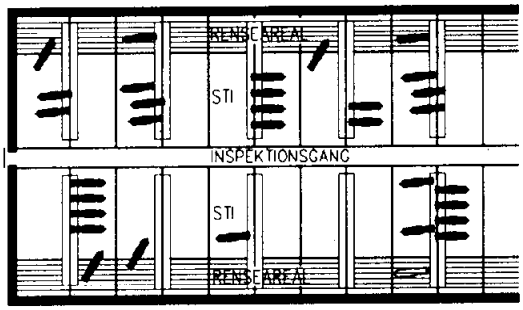

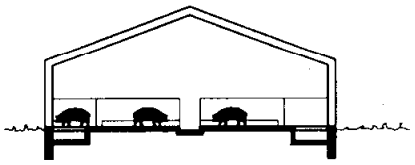

PLAN SNIT

14. Plan og snit af ungsvinestald. 10-12 grise pr. sti.

Fodring: Mekanisk, 2-3 gange daglig.

Udmugning: Gyllekanaler indrettes for selvtømning. Der kan benyttes små mængder snittet halmstrøelse.

Ventilation: Mekanisk.

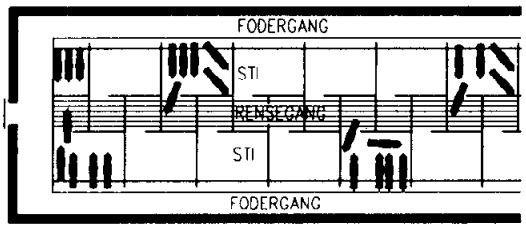

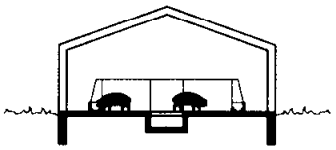

PLAN SNIT

15. Plan og snit af slagtesvinestald. 10 svin pr. sti.

Fodring: Manuelt eller mekanisk, 2-3 gange dagligt.

Udmugning: Mekanisk anlæg i gødningskanaler under spaltegulv. Der kan strøes med begrænsede mængder snittet halm.

Ventilation: Mekanisk.

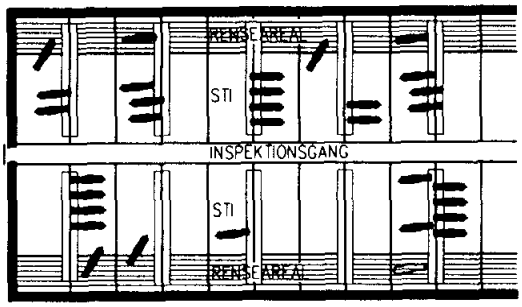

PLAN

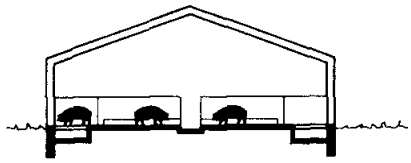

SNIT

16. Plan og snit af slagtesvinestald. 10 svin pr. sti.

Fodring: Mekanisk, 2-3 gange dagligt.

Udmugning: Mekanisk anlæg i gødningskanaler under spaltegulv. Der kan strøes med begrænsede mængder snittet halm.

Ventilation: Mekanisk.

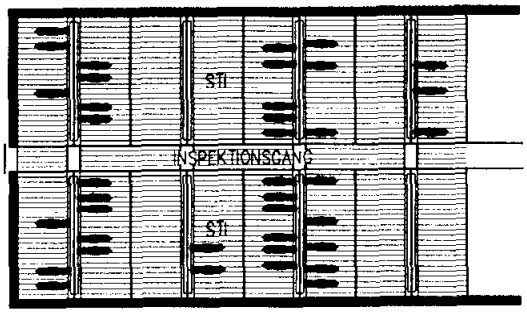

PLAN

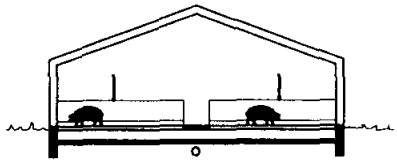

SNIT

17. Plan og snit af slagtesvinestald. 16-18 grise pr. sti.

Fodring: Mekanisk, 2-3 gange daglig.

Udmugning: Gyllekummer med rørudslusning. "træk og slip" system. Der anvendes ikke strøelse i stalden.

Ventilation: Mekanisk.

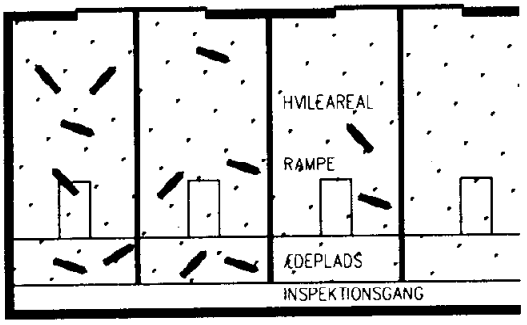

PLAN

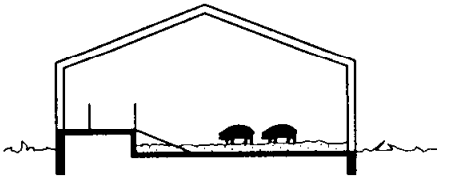

SNIT

18. Plan og snit af slagtesvinestald. 24 grise pr. sti.

Fodring: Mekanisk/manuel, 2-3 gange daglig.

Udmugning: Hvileareal med dybstrøelse og ædeplads med fast gulv. Hvilearealet strøes op med halm. Gødningsmåtten ryddes 2-4 gange pr. år med minilæsser/traktor med frontlæsser og køres i markstak. Ædepladsen renses manuelt efter behov ud på gødningsmåtten.

Ventilation: Naturlig.

Bilag 2 - Staldanlæg til fjerkræ

Konsumægsproduktion

Generelt

Opdrættet (hønnike) indsættes i opvarmede stalde som daggamle. Hønnikerne opdrættes ofte på gulv og staldindretningen svarer til forholdene omkring slagtekyllingeproduktionen.
Producenterne indsætter opdrættet i konsumægsstalden, når hønnikealderen er ca. 18 uger. I produktionsperioden, som er 13-15 måneder, kan de forventes at producere ca. 19 kg æg pr. høne, hvorefter hønerne sælges til slagtning.
Der fodres ca. 3 gange dagligt, mens ægindsamling sker 1 gang dagligt.
Staldtemperaturen bør være ca. 20° C.

Indretning

Der anvendes flere produktionssystemer:

1) Bure
   Burproduktionen gennemføres med forskellige burtyper:
   A. Trappebure

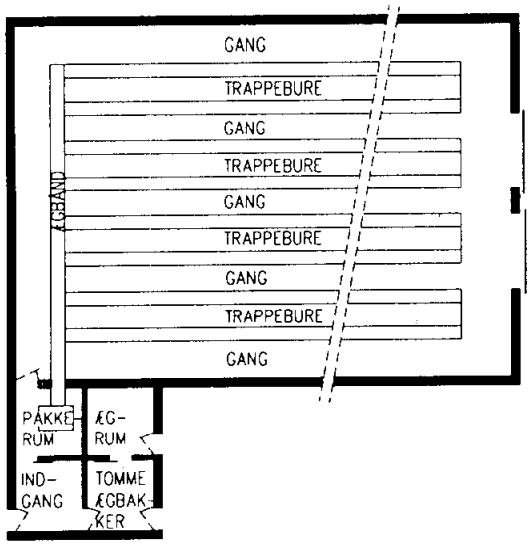

PLAN

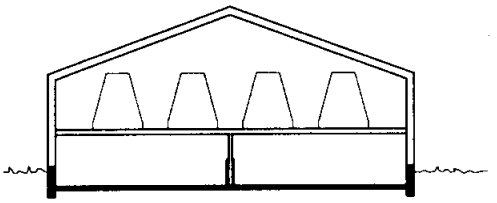

SNIT

B. Reol med gødningsbånd

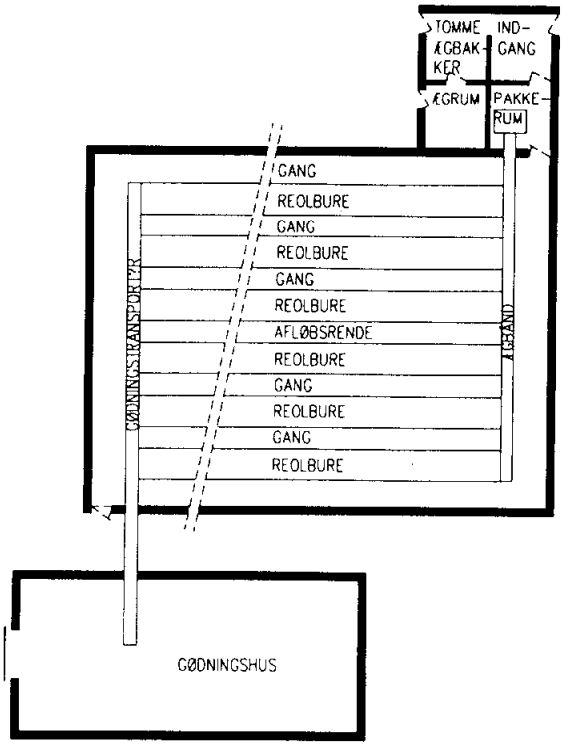

PLAN

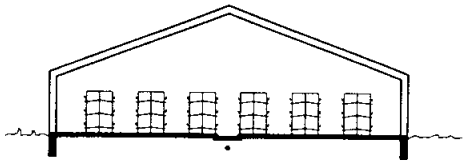

SNIT

C. Een-etagebure (flat-deck)

2) Netgulv

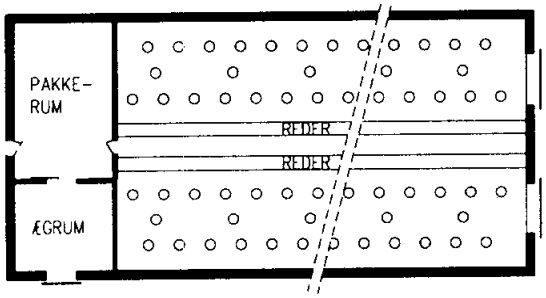

PLAN

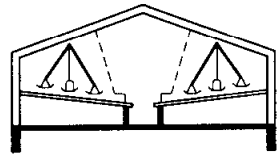

SNIT

3) Gulv (skrabeæg)
Gulv m/hønsegård (fritgående)
Gulv (økologisk)

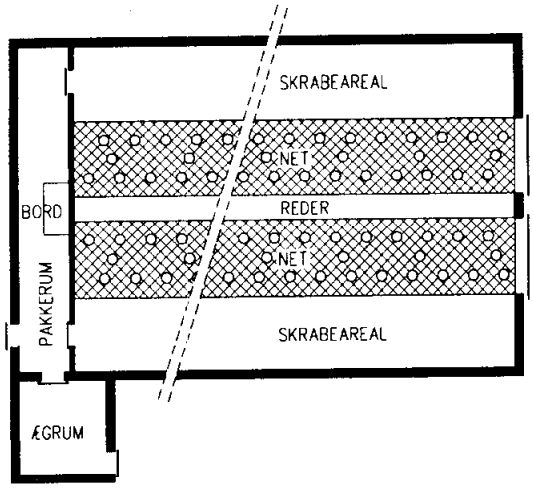

PLAN

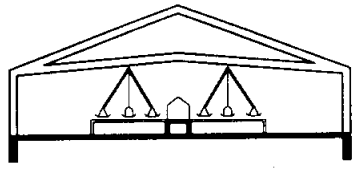

SNIT

Belægning af husene:

Bure:	ca. 20 høner pr. m^2 hus
Netgulv:	- 12 - - - opholdsareal
Gulvhuse:	- 7 - - - -
Gulvhuse (fritgående):	- 7 - - - -
Gulvhuse (økologisk):	- 5 - - - -

Ved konsumægsproduktion fra fritgående høner skal dyrene have adgang til en udendørs hønsegård. Der kræves hønsegård svarende til 10 m^2 pr. høne. Erfaringer viser, at hønsegården ikke vil være en gødningsmæssig belastning bl.a. fordi hønerne kun har adgang hertil gennemsnitlig 1/3 af døgnet.

Inventar

Ventilationen er normalt almindelig undertryksventilation, der styres over termostat.

Luftskifte er ved	burproduktion	ca.4,0 m^3/høne/time
- - -	netproduktion	- 4,5 - - -
- - -	gulvproduktion	- 4,5 - - -

Fodringen sker ved næsten alle produktionsformer med automatiske foderanlæg, kædetrugs- eller skålfodringsanlæg. I enkelte mindre gulvhuse kan der være håndfodring. Vanding sker i buranlæg med drikkenipler. I de øvrige produktionssystemer er også automatisk vanding med hængende kuppelvandere.

Reder: Ved driftsformerne netgulv og gulv indsamles æggene fra rederne.

Varme: Der er normalt ikke behov for tilførsel af varme.

Miljø

Gødning: Gødningshåndteringen sker i forhold til den konkrete produktionsform.

Buranlæg

Halvtrappebure: I kælderstalde oplagres den faste gødning under burene. I nogle stalde er der kanaler under burene. Her anvendes et skrabeudmugningsanlæg for transport af gødningen til tværkanal, hvorfra gødningen håndteres som gylle.

Reolbure: Under hver buretage er der monteret gødningsbånd. Den faste gødning transporteres via tværbånd til gødningshus eller møddinq. Nogle producenter oplagrer gødningen i gyllebeholder.

Et-planshuse:	Den faste gødning oplagres i kælder under (flat-deck) burene.
Netstalde:	Den faste gødning oplagres i kælder under netrammerne.
Gulvhuse:	Hovedparten af gødningen oplagres i gødnings-kumme under net (se fig.). Hønerne vil sidde på net om natten.

Ægvaskevand
Grundet EF-handelsnormer vaskes kun ganske få meget snavsede æg. Ægvaskevandet opsamles i lukket afløbssystem og oplagres i beholder med en lagerkapacitet svarende til min. 3 mdr.

Vaskevand
Ønskes mulighed for afvask af konsumægstalden, etableres afløb med samletank.
Tankstørrelse: Svarende til 1 m^3 pr. 100 m^2 stald.

Hønsegård
Hønsegården indgår ikke i landbrugets beregning af gødningsudnyttelse. De faktiske belægninger overstiger ikke de normale udspredningskrav svarende til 300 høner pr. ha.

Rugeægsproduktion

Generelt

Der findes bedrifter, hvor der kun findes opdræt af rugeægshøner. Driftsformen er altid på gulv. Forholdene svarer til slagtekyllingeproduktionen.

De enkelte rugeægsproducenter køber opdrættet, når hønnikealderen er 19-20 uger. Derefter foregår rugeægsproduktionen indtil hønsene er 61-62 uger.

Rugerierne afhenter rugeæggene hos rugeægsproducenten 1-2 gange ugentlig.

Indretning

Gulvdrift er den driftsform, der anvendes overalt. De fleste nybyggede huse udføres således, at bredden er ca. 21 m og længden ca. 70 m. Man benytter reder med ægbånd, således at æggene kan pakkes i servicerum. Man opsætter sædvanligvis net foran reden, hvorover vandere er placeret. Herved opnås færre gulvæg, renere æg og mere tør strøelse. Fodertrugene er placeret i strøelsen uden for netrammerne. Der anvendes ofte separat fodringsanlæg for haner. Der benyttes en belægning på 6-7 høner pr. m^2, og der indsættes ca. 10% haner. Servicerummet er placeret enten midt i huset eller ved den ene gavl. Her er der mulighed for ægindsamling og opbevaring af æg i ægrum.

Rugeægstald

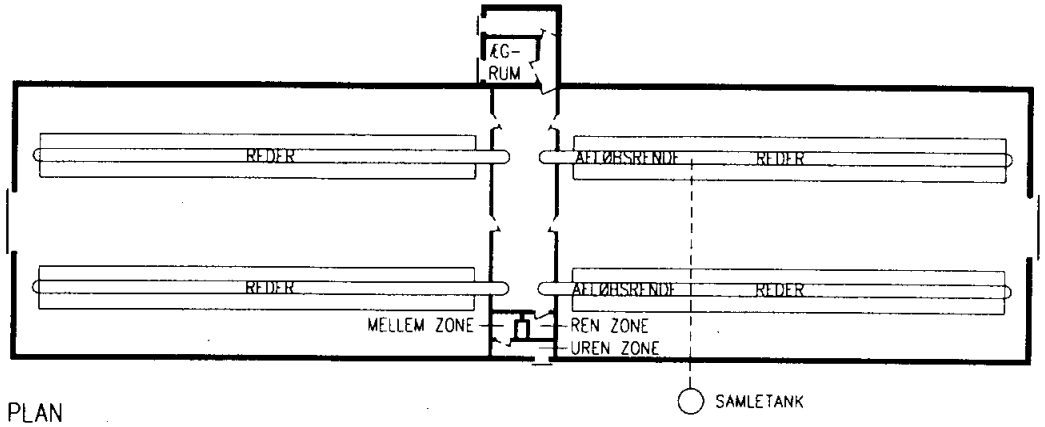

PLAN

SNIT

Inventar

Ventilation:	Ved nyinvestering anvendes ofte undertryksventilation. Nogle producenter kører dog med ligetryksanlæg. Anlægget dimensioneres med ca. 10 m^3/time/dyr.
Foderanlæg:	Foderanlægget består af: Fodersilo, snegl, evt. fodervægt, fodermaskine, fodertrug, kædetrug eller skålefodring.
Vandere:	1 vander pr. 100 dyr.
Reder:	Tunnelreder eller reder med ægbånd
Varme:	Tilførsel af varme er under normale omstændigheder ikke nødvendig. I øvrigt kan der benyttes alle former for varmeanlæg.

Miljø

Gødning

Gødningen opbevares i stalden gennem hele produktionsperioden. Ved udskiftning af høns, bortkøres gødningen til møddingmarkstak eller spredes direkte på markjord.

Vaskevand

Ved rengøring af stalden opsamles vanskevandet i opsamlingstank.

Tankstørrelse : Svarende til 1 m^3 pr. 100 m^2 stald.

Slagtekyllingeproduktion

Generelt

Produktion af slagtekyllinger foregår i forholdsvis store stalde. Ved nybyggeri anvises en enhedsstørrelse på ca. 1.800 m^2, hvilket giver plads til 45.000 kyllinger/hold. Produktionen foregår ved gulvdrift, hvor de daggamle kyllinger indsættes med en belægning på ca. 25 kyllinger/m^2. Årligt produceres 6,2 hold. Produktionstiden for 1 hold kyllinger er ca. 38-45 dage.
Når kyllingerne er taget ud af stalden, rengøres den, hvorefter den står tom ca. 2 uger. Derefter strøes der i stalden og den opvarmes til indsætning af et nyt hold.

Slagtekyllingestald

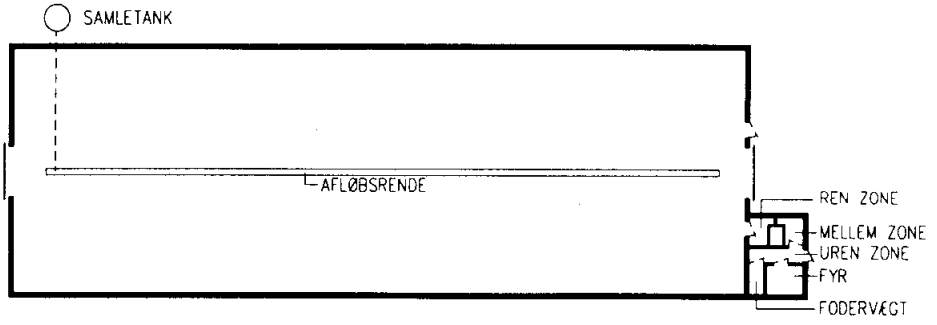

PLAN

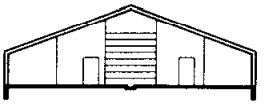

SNIT

Inventar

Ventilation:

Kyllingestalden ventileres oftest med undertryksanlæg - dog anvendes ligetryk (brede stalde) i mindre antal stalde. Et enkelt staldanlæg ventileres med overtryk.

Udsugningskapaciteten er maksimalt 3,5 m^3/time/kyll., men om vinteren og i perioden med små kyllinger, vil ventilationsbehovet være under 1/10 heraf.

Ved nyinvesteringer bliver ventilationsanlægget fuldautomatisk reguleret og udsugningerne er hastighedsregulerede således, at i de perioder, hvor

der kun er behov for minimum ventilation,vil ventilatorerne køre på minimum omdrejning, og dermed på et lavere støjniveau end det skønnede støjniveau, som er ved maksimal ventilation.

Ventilationsafkast sker ved kippen og udmunder ca. 0,7 m over kip. Der er ikke overdækning på, hvorved luften kastes mere lige op. Lufthastigheden i luftafkastene er ved maksimal ventilation ca. 8 m/sek., men ved minimum ventilation under 1 m/sek.

Foderanlæg: Foderanlægget består af: Fodersiloer, snegle, evt. vægt, fodermaskine, fodertrug (kædetrug eller skålefodring).

Vandere: Der anvendes tre forskellige typer: De runde plastvandere, aflange vandere og nipler.

Varme: Stalden kan opvarmes med alle former for varmeanlæg. Ved indsætning er staldtemperaturen ca. 35° C. Temperaturen sænkes ca. ½ grad dagligt indtil den er ca. 22° C.

Miljø
Som ved rugeægsproduktionen.

Kalkunproduktion

Generelt

Slagtekalkunproduktionen (store kalkuner) opstartes i bygninger tilsvarende slagtekyllingeproduktionen.
Dyrene er kønsopdelt og belægning er ca. 12 dyr pr. m^2.
Daggamle kalkunkyllinger kræver en rumtemperatur på 39° C, men mange daggamle startes under en form for kyllingemoder. I disse tilfælde kan rumtemperaturen være væsentligt lavere end de 39° C.
Temperaturen sænkes i løbet af 6 uger til 20-22° C.
Herefter flyttes dyrene til voksestald. Belægningen er ca. 4,5 dyr pr. m^2. Ved en alder på 17 uger slagtes hønerne. Vægt ca. 9 kg. Hanerne får således adgang til hele stalden. De slagtes ved en alder på 21 uger. Vægt ca. 18 kg.

Minikalkunproduktionen foregår oftest fra indsætning til færdigproduceret i samme stald.
Slagtealderen er 13 uger og belægningen ca. 8 dyr pr. m^2.

Kalkunrugeægsproduktionen foregår også i klimastyrede huse med gulvdrift. Alle dyr insemineres, så der findes en mindre afdeling med haner (ca. 1 hane/20 høner).
Huset deles igennem midten med en gang ved hjælp af redekasser på begge sider. Belægningen er 2 dyr/m^2.

Miljø

Forholdene svarer til rugeægsproduktionen.

Andeproduktion

Generelt

Ællinger til slagtedyrsproduktion startes i isolerede huse ved en temperatur på ca. 32° C. I løbet af 10 dage sænkes temperaturen til udetemperatur (minimum 5°C).
Gulvet er enten strøet med halm eller der anvendes netgulv, hvorved gødningen behandles som gylle. Færdigfedningen foregår enten i åbne markfolde eller i uisolerede haller. Slagtealderen er ca. 7½ uge.
I begge systemer fodres der fra selvfodringssiloer, og vandet gives i lange vandautomater. I stald er vanderne placeret på net over støbte spildevandskummer, og det øvrige gulv strøes her hver dag med halm. Nogle anvender drikkenipler i stalde.
Belægningen i stald er op til 5 dyr/m^2 og i markfoldene ½-1 and/m^2.
Rugeægsproduktionen foregår mest i stalde - eventuelt isolerede.
Indretning som ved slagtedyr.

Miljø

Produktion i stalde

Gødning: Gødningen opbevares i stalden gennem hele produktionsperioden. Ved udskiftning af ænderne bortkøres gødningen til mødding/markstak eller spredes direkte på markjord.

Spildevand: Anvendes åbne vandtrug vil der opstå spildvand. For at kunne opsamle dette vand og stadig holde strøelsen tør, placeres vandtrug over støbte kummer. Efter hvert hold tømmes disse kummer og spildvandet spredes direkte.
Dimensionering af kummer sker med hensyn til vandtrugets udformning.
Anvendes i stedet drikkenipler vil der ikke opstå dette vandspild. Ved nyetablering anvendes ofte nipler.

Vaskevand: For opsamling af vaskevand bruges enten kumme eller separat tank. Vandbehov max. 1 m^3 pr. 100 m^2 stald.

Produktion i markfolde

Markfoldene indgår ikke i landbrugets beregning af gødningsudnyttelse. I stedet skal producenten som minimum overholde følgende regler:

- Belægningen må højst være 1 and/m^2/år.
- En markfold må højst bruges til opfedning af ænder hvert 2. år. foldene skal i øvrigt indgå i det almindelige sædskifte.
- Vanderne skal placeres over støbte kummer, hvori spildet kan opsamles.

  eller
- Vanderne skal mellem hvert hold flyttes rundt i folden efter en forud fastlagt plan.

Gåseproduktion

Generelt/miljø
Slagtedyrsproduktionen foregår som med ænder, blot kommer alle dyr i markfolde med højest ½ gås pr. m^2 pr. år.

I rugeægsproduktionen anvendes løbegårde i forbindelse med æglægningshuset. Normerne er min. 2 m^2 løbegård og ½ m^2 hus pr. gås.

Bilag 3 - Ventilation og ventilationsanlæg

Ventilation af stalde til husdyr

Ved ventilation tilstræbes
- at sikre dyrenes forsyning med luft,
- at aflede kuldioxyd (CO_2) og vanddamp,
- at holde en passende temperatur,
- at holde en passende luftfugtighed.

Dyrenes behov for luft er angivet ved vejledende maksimum og minimum luftmængder til forskellige dyregrupper og staldsystemer for kvæg, svin og fjerkræ:

Ventilation

Friskluftbehov pr. dyr	m^3/time	
	maksimum	minimum
Kvægstalde		
Kalvestalde (0-6 mdr.)	100	30
Ungkvægstalde, opdræt (6-24 mdr.)	200	40
Ungkvægstalde, slagtekvæg (6-15 mdr.)	250	50
Kostalde, Jersey	275	55
Kostalde, RDM/SDM	350	70
Svinestalde		
Smågrisestalde, afgangsvægt 12 kg	20	2
Smågrisestalde, afgangsvægt 20 kg	30	3
Smågrisestalde, afgangsvægt 25 kg	35	3
Ungsvinestalde, afgangsvægt 45 kg	50	6
Slagtesvinestalde, bacon, kontinuerlig	75	15
Slagtesvinestalde, bacon, holddrift	100	15
Slagtesvinestalde, tunge, kontinuerlig	100	15
Slagtesvinestalde, tunge, holddrift	125	15
Løbe- og drægtighedsstalde	100	15
Farestalde (so med grise)	200	30
Fjerkræhuse		
Slagtekyllinger	3,5	(0)
Opdræt	6,0	(0)
Opdræt, let race	4,0	(0)
Æglæggende høner, dybstrøelse, tung race	10,0	1,7
Æglæggende høner, dybstrøelse, let race	6,0	1,0
Æglæggende høner, net og bure, let race	4,0	0,7

Kilde: Håndbog for driftsplanlægning

Ventilationsanlæg

Ved mekanisk ventilation forstås ventilationsanlæg, hvor luftudblæsning og eventuelt luftindtag sker ved hjælp af el-drevne ventilatorer.

Ved naturlig ventilation forstås anlæg uden brug af ventilatorer. Luftudskiftningen sker ved udnyttelse af termisk energi, der bevirker, at varmere luft stiger opad. Åbninger til luftindtag og luftafkast kan være med mekanisk regulering af åbningsgrad.

Undertryksanlæg
Ved undertryksanlæg suges luft ud af stalden ved hjælp af en ventilator. Der skabes herved et undertryk, og luft udefra suges ind i stalden gennem indsugningsventiler i ydervæggene eller gennem loftfladen. Luften vil også suges ind gennem utætheder, f.eks. ved vinduer og døre. I værste fald finder den vej gennem ajleafløb og gylleanlæg, som derfor altid skal være forsynet med en effektiv vandlås.

Udsugningen, der skal have den rigtige kapacitet, placeres normalt i taget. Afgangsåbningen må gerne udformes, så luften blæses højt op, dels for at mindske lugtgener uden for stalden, og dels for at modvirke tilstøvning af taget. Regnhætte over skorstenen kan ofte undlades. Udsugningens placering har i øvrigt ingen væsentlig indflydelse på selve staldklimaet.

En anvendt ventilationsløsning også i brede stalde er **diffus luftindtag**. Dette er kendetegnet ved et konstant åbningsareal, typisk loftfladen, og lufttilførsel til staldrummet med lille hastighed.

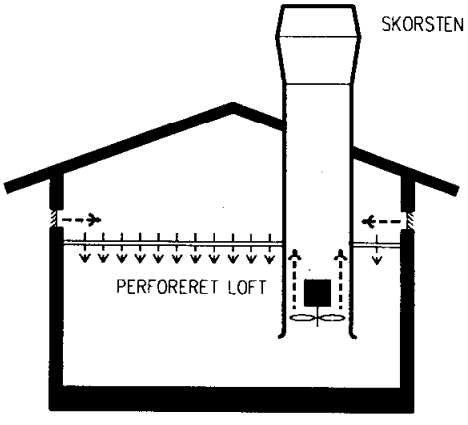

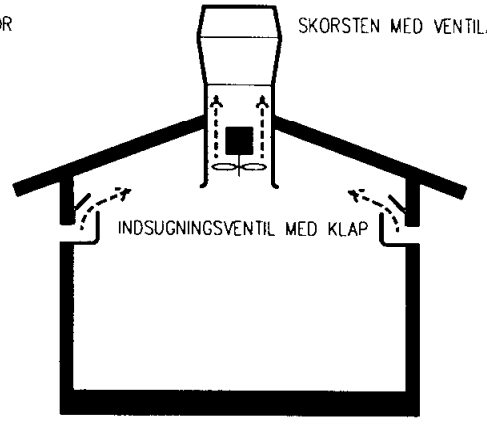

Overtryksanlæg

Ved overtryksanlæg blæses luften ind i stalden gennem indblæsningsenheder eller gennem et kanalsystem, som ved ligetryksanlæg. Luftafgangen sker gennem skorstene eller åbninger (luftafkast) i taget. Indblæsningen giver samme fordele som ved ligetryksanlæg med god luftfordeling, og systemet er kun lidt påvirket af vindforholdene.

Luftafkastet skal have et åbningsareal på min. 1 cm^2 pr. m^3 (1 m^2 pr. 10.000 m^3) indblæst luft i timen.
Det forholdsvis store åbningsareal kan bevirke, at der i perioder bliver et for stort naturligt aftræk. Åbningen bør derfor forsynes med spjæld, som automatisk indstilles efter ventilatorkapaciteten.

Et overtryk i stalden bevirker, at staldluft presses ud af stalden gennem bygningskonstruktionen. Dette medfører stor risiko for dannelse af kondensvand på kolde bygningsdele, især på undersiden af tagpladerne. For at anvende denne anlægstype må luftafkastet have den rigtige størrelse, ligesom bygningskonstruktionen må være udført omhyggeligt og korrekt med dampspærre og udluftning af tagrum.

Overtrykket modvirker trækgener, idet luften presses udad gennem utætheder, f.eks. ved døre og vinduer. Vindforhold kan dog give lufttryk, som er større end overtrykket i stalden.

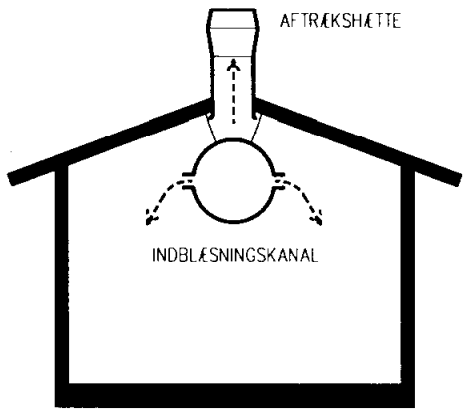

Naturlig ventilation

Naturlig ventilation anvendes en del i kvægstalde, men er ikke særlig udbredt i svinestalde, især fordi anlæggene indtil videre har været vanskelige at regulere. Der er nu anlæg, hvor kipoverdækningen er udformet som et langsgående reguleringsspjæld, eventuelt som en ovenlyskuppel. Reguleringen kan ske automatisk ved hjælp af en servomotor.

I varme perioder har det naturlige aftræk for lille kapacitet i hårdt belagte stalde. Der skal derfor vælges store indsugningsventiler eller -lemme, gerne dobbelt så store som ved et undertryksanlæg. Igangværende undersøgelser vil vise, om princippet er egnet i svinestalde.

Som alternativ til ovenlyskuppel kan man ved naturlig ventilation med fordel bruge aftræk gennem store skorstene. Disse skorstene kan forsynes med styrede ventilatorer, som først sætter i gang, når det naturlige aftræk alene ikke er tilstrækkeligt. Derved fås et anlæg med lille strømforbrug og tilstrækkelig kapacitet også i varme perioder.

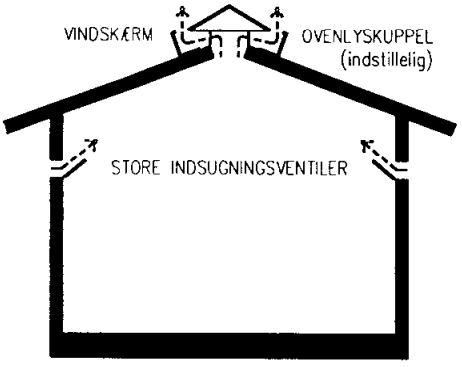

Ligetryksanlæg

Ved ligetryksanlæg anvendes ventilatorer til såvel udsugning som indblæsning, og med samme kapacitet på udsugning og indblæsning bliver der netop ligetryk i stalden. De første anlæg af denne type var udført med udsugning og indblæsning i samme enhed, men i dag udføres anlæggene mest med separate enheder for udsugning og indblæsning.

Indblæsningsenheden er enten udformet med dysekrans eller ledeplade. Indblæsningen kan ske gennem indblæsningshoveder eller gennem et kanalsystem, hvilket sidste især er en fordel i smalle stalde. Såvel dyser som ledeplader bør være regulerbare, for at luftretningen kan ændres og indblæsningsarealet tilpasses ventilatorkapaciteten. Manuel regulering kan anvendes, men automatisk regulering bør foretrækkes.

Indblæsningsenheder med dyser giver de bedste muligheder for at dirigere luften i forskellige retninger.

Indblæsningsenhederne er normalt forsynet med en recirkulationsanordning, så ventilatorerne kan få mere luft at arbejde med. Samtidig opnås en temperering af indblæsningsluften. Recirkulering giver støvproblemer og bør derfor begrænses.

Lufthastigheden ved *indblæsning* er væsentlig større end ved *indsugningsventiler* på undertryksanlæg. Derved fås en større kastelængde og bedre muligheder for at ventilere brede stalde.

Ligetryksanlæg fungerer sikkert, med god luftfordeling i stalden, og er stort set upåvirkeligt af udeklimaet. På grund af en høj anskaffelsespris og et forholdsvis stort strømforbrug vælges ofte andre løsninger.

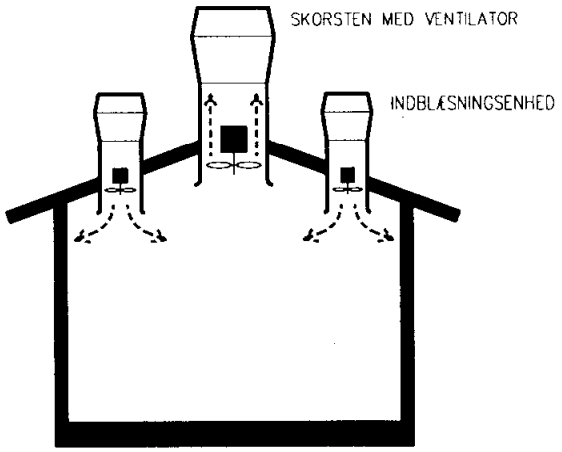

Styring af ventilationsanlæg
I den simpleste udformning er ventilationsanlæggene indrettet med start og stop, der styres manuelt eller af indstillelig termostat.

Mere avancerede anlæg er indrettet med regulerbar omdrejningshastighed, så ydelsen kan varieres i et interval fra maksimal ydelse til ca. 10% af maksimal kapacitet.

Forskellen mellem den temperatur, hvor ventilatoren kører med maksimal ydelse og den temperatur, hvor den kører med minimumsydelse, kaldes proprotionalbåndet eller P-båndet. Bredden af P-båndet, der indstilles i styringsautomatikken, er normalt få grader.
Et smalt P-bånd - 2°C - vælges, hvor der skal holdes en stabil temperatur i det ventilerede rum. Hvor større temperaturudsving kan accepteres, vælges et bredere P-bånd - f.eks. 6°C.

I koldt vejr vil staldtemperaturen ligge nær den nederste grænse i P-båndet, i varmt vejr nær den øverste grænse.

Styringen kan også tilkobles regulering af varmeforsyning til staldene, således at en varmekilde aktiveres, når staldtemperaturen falder til et vist niveau i forhold i P-båndsindstillingen. Normalt aktiveres varmekilden, når temperaturen falder under den nedre temperaturgrænse i P-båndet.

Desuden kan styringsautomatikken eventuelt tilkobles et anlæg til fugtstyring. Varmekilden aktiveres, når luftfugtigheden i stalden overstiger en indstillet værdi. Anlægget kan eventuelt være tilkoblet udstyr til befugtning ved for lav luftfugtighed.

Ud over styring af ventilatorhastighed kan styringsenheden være indrettet til regulering af spjælde i luftindtag og luftafkast, så spjældenes åbningsgrad reguleres gennem f.eks. wiretræk.

Mange ventilationsanlæg er tilkoblet alarmanlæg, der aktiveres ved strømsvigt.

Alarmanlæg kan være kombinationer af persontilkaldesystemer, nødstrømsanlæg, automatisk ventil- og døråbning m.v.

Bilag 4 - Retningslinier for bedømmelse af lugtgener fra husdyrhold

Indledning

Retningslinierne for bedømmelse af lugtgener fra husdyrhold er udarbejdet af det tyske ingeniørforbund (VDI) og anvendes af myndighederne i Tyskland. Retningslinierne er efterfølgende tilpasset danske forhold.

Retningslinierne udgør et vejledende bedømmelsesgrundlag for myndighederne i forbindelse med godkendelse af svine- og fjerkræbedrifter med mere end 250 dyreenheder.

Da emission af lugtstoffer fra husdyrbedrifter ikke kan undgås må det anbefales, at staldbygninger i forbindelse med etablering eller udvidelse placeres i en vis afstand fra naboer.

Retningslinierne tjener som vejledning eller en screening for, hvor stor afstand til naboer, der er anbefalelsesværdig for at mindske lugtgener for omkringboende.

Der tages i disse retningslinier ikke stilling til udbringning af gødning på landbrugsarealer, medens fjernelse af gødningslagre er medtaget.

Lugt - Principperne for afstandsregulering

Det er meget udgiftskrævende og omfattende, konkret at beskrive emissions- eller immissionsgrænseværdier for lugtstofferne fra husdyrhold. Som alternativ til konkrete målinger er udarbejdet nærværende retningslinier. Retningslinierne udgør et vejledende system til afstandsregulering, som er baseret på særlige karakteristika for de enkelte bedriftstyper.

De vejledende retningslinier er udarbejdet efter de i Tyskland gennemførte undersøgelser. Ved disse undersøgelser måltes, i hvilken afstand lugten kunne registreres, og man konstaterede, hvilke teknikker der var anvendt til gødningsoplagring og -håndtering samt ventilation.

Undersøgelsesresultaterne giver en indirekte målestok for bedømmelsen af lugtstofemission fra en bedrift med svine- eller fjerkræhold.

Beregningen af besætningsstørrelsen sker ved omregning til dyreenheder (DE). De fundne DE-værdier for de forskellige dyregrupper (f.eks. søer og slagtesvin eller kyllinger og høns) adderes. Da der ved sohold over for slagtesvinehold såvel kvalitativt som kvantitativt opstår mindre emission, kan de fundne DE-tal for sohold halveres. Specialopdræt af smågrise bedømmes som slagtesvinehold.

De vejledende afstandsgrænser mellem svinehold eller fjerkræhold på over 250 DE og byzone eller sommerhusområder er vist i illustrationen. Det er forudsat, at indretning og drift af husdyrbruget sker i overensstemmelse med reglerne i bekendtgørelsen om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. (bekendtgørelse nr. 1159 af 19. december 1994, som ændret ved bekendgørelse nr. 906 af 14. oktober 1996). Det forudsættes endvidere, at der generelt er:

- tørre og hygiejniske staldforhold, f.eks. sikring af jævnlig renholdelse af gødnings- og lejearealer, staldgange og staldindretning,
- befæstet påfyldningssted for vogne til transport af flydende gødning.

Afstandene er beregnet udfra de ovenfor omtalte tyske undersøgelser om lugt med tillæg af en sikkerhedsafstand. Derudover er der foretaget væsentlige forenklinger ved tilpasning til danske forhold. Oven over og på kurven - hvor de ovenstående grundforudsætninger forudsættes opfyldt - er der som udgangspunkt ingen problemer, med mindre der foreligger særdeles uhensigtsmæssige beliggenhedsforhold (jf. beskrivelse af disse forhold i et senere afsnit).

Hvis bedriften placeres under kurven skal der foretages en vurdering i forhold til drift og indretning af stalde. Inddragelse af lugtbegrænsende foranstaltninger kan give en reduktion af afstandsgrænsen på op til 60 meter - alt efter vurderingen af, hvor mange og i hvor stort omfang følgende forhold er inddraget:

Væsentlige faktorer i forbindelse med drift og indretning af stalde, der influerer på dannelsen og fordelingen af lugtforurenende stoffer fra husdyrbrug:

- **Opholdstid for gødning i staldene.** Kortere opholdstid/hyppig (daglig) udrensning giver normalt mindre samlet lugtbelastning fra staldene.
- **Tørt lejeareal.** Tørre flader afgiver mindre lugt end våde flader.
- **Lav lufthastighed over fugtige flader.** Høj temperatur og høj lufthastighed medfører normalt større fordampning, herunder afgivelse af eventuelle lugtende stoffer, ammoniak m.v. fra fugtige gulv- og vægplader og fugtig strøelse.
- **Mindre areal med våde overflader**. Undersøgelser har vist, at der afgives 10-15 pct. mindre ammoniak - og lugt - fra stalde med 1/3

- **Mindre areal med våde overflader**. Undersøgelser har vist, at der afgives 10-15 pct. mindre ammoniak - og lugt - fra stalde med 1/3 og 1/2 spaltegulv sammenlignet med fuldspaltegulv i svinestalde.
- **Overbrusning i svinestalde.** I perioder med høje udetemperaturer sker det, at især slagtesvin ændrer adfærd og afsætter gødning og urin i lejearealet. Herved øges lugtmængden i og uden for stalden. Periodevis overbrusning i stierne kan reducere omfanget af unormal afsætning af gødning/svineri i lejearealet.
- **Opadrettet luftafkast placeret over tag.** Luftafkast bør placeres i størst mulig afstand fra forureningsfølsomme omgivelser. Ved styring af ventilation, så færrest mulige ventilationsafkast bruges med en afkasthastighed på mindst 7 m pr. sekund, opnås den bedst mulige opblanding/fortynding af ventilationsafkast til omgivelserne.
- **Tørring af gødning i gødningskældre.** Styret ventilation i gødningskældre under fjerkræhuse kan sikre lav fugtighedsgrad og mindre lugt fra gødningskældre.
- **Tilsætningsstoffer til foder og husdyrgødning.** Der er i enkelte tilfælde opnået positiv effekt af tilsætnings- og hjælpestoffer til foder eller direkte til gylle i gyllekummer eller gyllebeholdere. Ofte er tilsætningsstoffernes virkemåde dog utilstrækkeligt dokumenteret og effekten usikker.

Beliggenhedsmæssige faktorer

Hvis vurderingen af de ovennævnte drift- og staldtekniske forhold på en bedrift, der placeres under den vejledende afstandsgrænse ikke giver et tilfredsstillende resultat, skal der foretages en særlig vurdering i forhold til bedriftens beliggenhed. Beliggenhedsmæssige faktorer kan give reduktion af afstandsgrænsen udover 60 m. Følgende faktorer bør indgå i vurderingen:

- beliggenhed i forhold til bakke, skrænt, i dal, i omgivelser, der betinger særlige vejrforhold, herunder specielt vindretning, i områder med beplantning eller i nærheden af skov,
- særlige forhold m.h.t. antallet af generede naboer og beliggenheden af nabobeboelse.

Vejledende afstandsgrænse for svine- og fjerkræbrug over 250 DE [1].

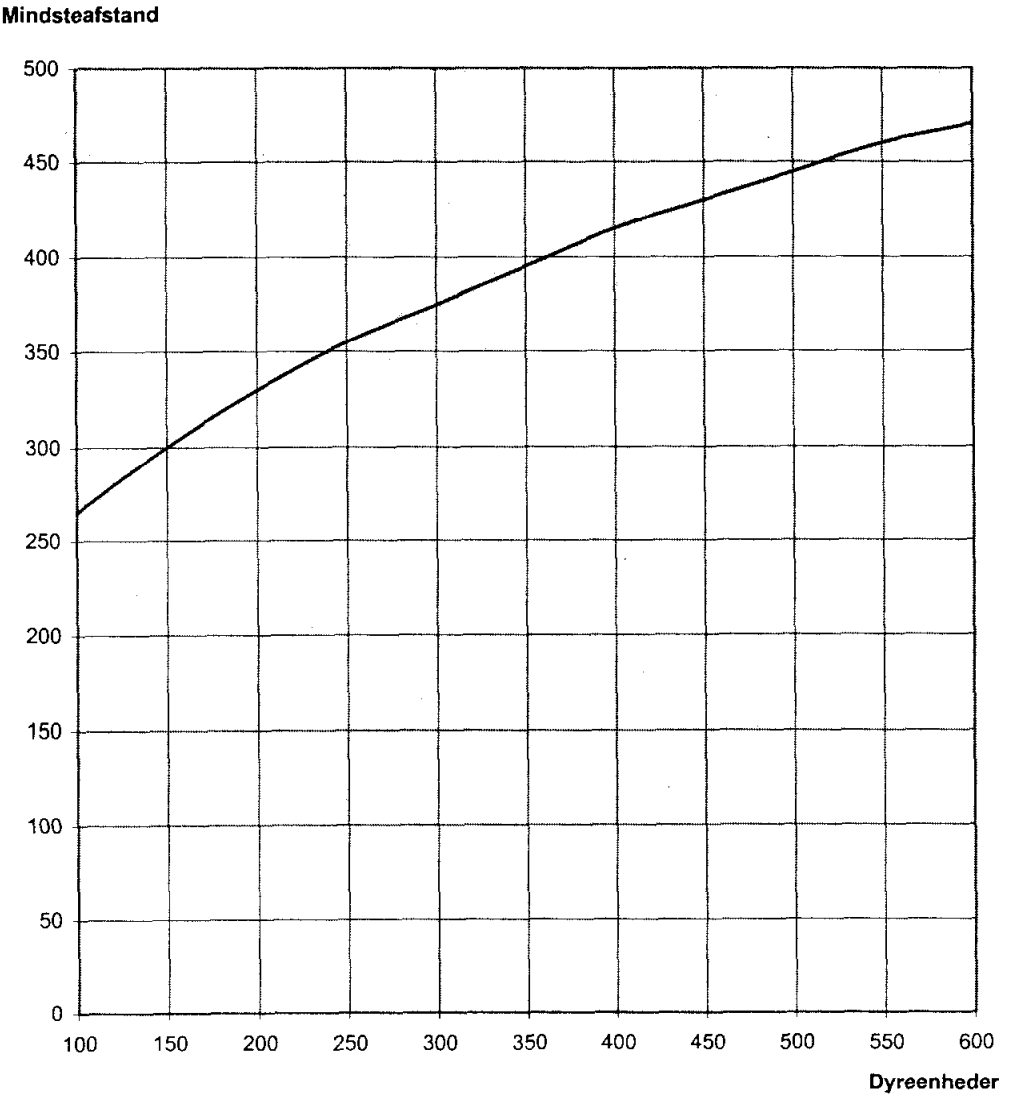

Note 1. Intervallet mellem 100 og 250 DE anvendes udelukkende i forbindelse med Sohold på mellem 250 og 500 DE, som beregningsmæssigt halveres.

Afstande mellem husdyrhold og bebyggede områder

Til byzone - eller sommerhusområde gælder kurvens vejledende afstandsgrænse som udgangspunkt fuldt ud.

I forhold til områder, der i følge kommuneplanens rammedel er udlagt til fremtidigt byzone- eller sommerhusområde, samt område i landzone, der i lokalplan er udlagt til boligformål eller blandet bolig og erhverv, kan kurvens vejledende afstandsgrænse reduceres til to tredjedel.

Der er efter en særlig vurdering af drift- og staldtekniske forhold og bedriftens beliggenhed mulighed for en yderligere reduktion.

Anvendelse af afstandsregulering over for beboelses-ejendomme i det åbne land

I forhold til beboelse, der **ikke** er beliggende i følgende områder: Eksisterende eller i følge kommuneplanens rammedel, fremtidigt byzone- eller sommerhusområde samt område i landzone, der i lokalplan er udlagt til boligformål eller blandet bolig og erhverv - må større lugtstofimmission accepteres. I relation til beboelse med denne beliggenhed må de nødvendige vejledende afstandsgrænser i.h.t. illustrationen som udgangspunkt reduceres til det halve.

Der er efter en særlig vurdering af drift- og staldtekniske forhold og bedriftens beliggenhed mulighed for en yderligere reduktion.

Registreringsblad

Udgiver: Miljø- og Energiministeriet. Miljøstyrelsen, Strandgade 29, 1401 København K.

Serietitel, nr.: Vejledning fra Miljøstyrelsen, nr. 4/1997

Udgivelsesår: 1997

Titel:
Godkendelse af husdyrbrug – 2. udgave

Undertitel:

Forfatter(e):

Udførende institution(er):

Resumé:
Med henblik på en rimelig ensartet sagsbehandling i kommunerne i forbindelse med godkendelse af husdyrbrug efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 5 har Miljøstyrelsen med denne vejledning udarbejdet retningslinjer for lokalisering, lugt- og støjforhold samt opstillet en række standardvilkår for godkendelse.

Emneord:
husdyr; produktion; godkendelser; stalde; anlæg; lovgivning; tilsyn

ISBN: 87-7810-833-0

ISSN: 0108-6375

Pris (inkl. 25% moms): 90,- kr.

Format: A5

Sideantal: 81

Md./år for redaktionens afslutning: juni 1997

Oplag: 2000

Andre oplysninger:
Erstatter 1. udgave med titel "Vejledning om godkendelse af husdyrbrug" (Vejledning fra Miljøstyrelsen, 4/1988)

Tryk: Stougaard Jensen/Scantryk A/S, København

Kan købes hos:
Miljøbutikken, tlf. 33379292 - telefax 33927690

Må citeres med kildeangivelse

Trykt på 100% genbrugspapir, Cyclus

NORDISK MILJØMÆRKNING
Tryksag
441 058

Vejledning fra Miljøstyrelsen (Environmental Guidelines)

1993

Nr. 1 : Registrering, frigivelse og afmelding af affaldsdepoter
Nr. 2 : Begrænsning af forurening fra forbrændingsanlæg
Nr. 3 : Godkendelse af listevirksomheder
Nr. 4 : Rotter og levnedsmiddelvirksomheder
Nr. 5 : Beregning af ekstern støj fra virksomheder
Nr. 6 : Udarbejdelse af kommunale miljøhandlingsplaner
Nr. 7 : Erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v.
Nr. 8 : Mikrobiologiske plantebeskyttelsesmidler
Nr. 9 : Anvendelse af ISAG på virksomheder, der bortskaffer affald

1994

Nr. 1 : STANDAT V 1.1
Nr. 2 : Microbiological Plant Protection Products – Guidelines
Nr. 3 : Tilsyn med landbrug
Nr. 4 : Bortskaffelse, planlægning og registrering af affald
Nr. 5 : Støj fra flyvepladser
Nr. 6 : Tilslutning af industrispildevand til kommunale spildevandsanlæg

1995

Nr. 1 : Skydebaner
Nr. 2 : Beregning og måling af støj fra skydebaner
Nr. 3 : Tilsyn med virksomheder
Nr. 4 : Udpegning af områder med særlige drikkevandsinteresser
Nr. 5 : Rotter – 2. udgave
Nr. 6 : Klassificering m.v. af kemiske stoffer og produkter
Nr. 7 : Rotter og skibe
Nr. 8 : Rotter og levnedsmiddelvirksomheder – 2. udgave

1996

Nr. 1 : Normalregulativ for private vandforsyninger
Nr. 2 : Normalregulativ for kommunale vandforsyninger
Nr. 3 : Supplement til vejledning om ekstern støj fra virksomheder

1997

Nr. 1 : Støj og vibrationer fra jernbaner – 2. udgave
Nr. 2 : Boringskontrol på vandværker
Nr. 3 : Støj fra motorsportsbaner – 2. udgave
Nr. 4 : Godkendelse af husdyrbrug – 2. udgave
Nr. 5 : Anmeldeordning for anden virksomhed end listevirksomhed
Nr. 6 : 10-årig kontrol af beholdere til flydende husdyrgødning, ensilagesaft eller spildevand
Nr. 7 : Lokale miljøindikatorer – et redskab til måling og synliggørelse af miljøindsatsen

Godkendelse af husdyrbrug –

2. udgave

Med henblik på en rimelig ensartet sagsbehandling i kommunerne i forbindelse med godkendelse af husdyrbrug efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 5 har Miljøstyrelsen med denne vejledning udarbejdet retningslinjer for lokalisering, lugt- og støjforhold samt opstillet en række standardvilkår for godkendelse.

Pris kr. 90,- (incl. 25% moms)

ISSN 0108-6375
ISBN 87-7810-833-0

Miljø- og Energiministeriet **Miljøstyrelsen**
Strandgade 29 · 1401 København K · Tlf 32 66 01 00